

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Vojtěch Šácha

Autonomní zbraňové systémy z pohledu mezinárodního práva

Diplomová práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Autonomní zbraňové systémy z pohledu mezinárodního práva* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 116 727 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 22. dubna 2024

Vojtěch Šácha

Zde bych rád ocenil věcné připomínky a organizační rady, které mi během psaní poskytl vedoucí práce JUDr. Martin Faix, Ph.D., MJI bez nichž by tuto práci bylo nesnadné dokončit.

Obsah

1.	Úvod.....	6
1.1	Vymezení cíle a tématu práce.....	6
1.2	Aktualizace tématu autonomních systémů obecně.....	7
2.	Autonomní zbraňové systémy	9
2.1.	Pojem autonomie.....	9
2.2.	Definice autonomních zbraňových systémů.....	14
3.	Autonomní zbraňové systémy a ius ad bellum.....	21
3.1.	Omezení válek a zbraní.....	21
3.2.	Rozdíly ius ad bellum a ius in bello.....	22
3.3.	Použití autonomních zbraňových systémů a porušení ius ad bellum	24
4.	Autonomní zbraňové systémy a požadavky mezinárodního humanitárního práva.....	29
4.1.	Omezení užití určitého druhu zbraní.....	29
4.2.	Obecné pravidla omezující používání zbraní v mezinárodním humanitárním právu....	31
4.2.1.	Zbraně s nerozlišujícím charakterem.....	32
4.2.2.	Zbraně způsobující nadměrná zranění a útrapy	33
4.2.3.	Zbraně poškozující životní prostředí.....	35
4.3.	Zvláštní pravidla omezující použití zbraní v mezinárodním humanitárním právu.....	37
4.4.	Možná aplikace omezujících pravidel na autonomní zbraňové systémy	42
4.5.	Odpovědnost za protiprávní jednání autonomních zbraňových systémů.....	43
5.	Závěr.....	45

6.	Seznam použitých zdrojů.....	46
7.	Abstrakt.....	52
8.	Klíčová slova	53

1. Úvod

1.1 Vymezení cíle a tématu práce

Cílem mé práce bude zprostředkovat celkové pojednání o problematice autonomních zbraňových systémů, především jako o relativně nově se projevujícím fenoménu posledních let. Práce se bude zaměřovat na vymezení klíčového pojmu autonomie, který je nezbytný pro existenci autonomních zbraňových systémů. Dále se budu zabývat vztahem autonomních zbraňových systémů k souboru pravidel označovaných jako *ius ad bellum*. Další otázkou, kterou bych v rámci práce rád objasnil, je možnost aplikace aktuálních pramenů mezinárodního práva na autonomní zbraňové systémy a případná inspirace pro budoucí právní úpravu autonomních zbraňových systémů. Pro účely této práce budou klíčovými ty situace, kdy se státy, jako subjekty mezinárodního práva, uchýlí k použití zbraní, a tedy se dostává ke slovu mezinárodní humanitární právo. V rámci práce se budou rovněž zmíněny úvahy, které mluví pro a proti autonomním zbraňovým systémům a pokusím se vyselektovat to nejpodstatnější z obou směrů. Poslední otázkou, kterou si stanovuji za cíl na základě všech výše uvedených výstupů zhodnotit je, zda je nutná regulace autonomních zbraňových systémů, případně jak by taková úprava mohla vypadat. Při zodpovídání této otázky budu vycházet z pramenů mezinárodního humanitárního práva. Téma autonomních zbraňových systémů nebo obecně autonomie ve zbraňových systémech nebo i jiných odvětvích práva, je zpracováváno průběžně především formou článků, učebnic, příruček a velkého množství dalších materiálů, ale jelikož se autonomie stále vyvíjí, je o stále o čem pojednávat a zároveň i z čeho vycházet. Práce se člení do tří hlavních kapitol, jelikož jsem zamýšlel kapitoly zachovat co nejobecnější a konkrétním problematice se věnovat v rámci jednotlivých podkapitol. V první kapitole se věnuji velmi podrobně vymezení pojmu autonomie, jejíž pochopení je klíčové pro správné uvažování o problematice autonomních zbraňových systémů, které následuje ve zbytku první kapitoly. Druhá kapitola je zaměřena na problematiku vztahu pravidel *ius ad bellum* a autonomních zbraňových systémů, který spočívá především ve zvyšování pravděpodobnosti narušení mírového stavu v závislosti na zvyšující se dostupnosti autonomních zbraňových systémů. Třetí kapitola se věnuje popisu pramenů mezinárodního humanitárního práva, které se týkají omezení zbraní obecně nebo skrze konkrétní úmluvy a také možnosti aplikace těchto omezení na autonomní zbraňové systémy. Přičemž na konec třetí kapitoly mi přišlo vhodné začlenit krátký exkurz do problematiky odpovědnosti za porušení norem mezinárodního humanitárního práva, protože druhá kapitola porušování těchto norem často zmiňuje.

1.2 Aktualizace tématu autonomních systémů obecně

Téma problematiky autonomních zbraňových systémů a otázka jejich právní regulace v mezinárodním právu veřejném jsem si zvolil především proto, že je to aktuální téma posledních několika let a lze tím pádem sledovat jeho vývoj v reálném čase. Právě kritérium aktuálnosti a neustálého vývoje autonomních zbraňových systémů, jejichž nasazení v konfliktech v blízké budoucnosti je velice pravděpodobné, až nevyhnutelné, dává tomuto tématu do budoucna značný význam. Nejenom vývoj v reálném čase, ale i rostoucí trend na poli autonomních technologií obecně, kdy tyto pronikají do společenského života jak na úrovni práva soukromého, tak i veřejného, dávají zkoumání této problematiky také jistý potenciál. S rostoucím trendem autonomních systémů a jejich šíření do všech odvětví společenského života také nutně vyvstává potřeba tyto systémy podrobit právní regulaci, která by jasně stanovila, jak s těmito technologiemi zacházet a případně řešit problémy vznikající z užívání těchto technologií, ať už z pohledu každodenního užívání, tak i z pohledu specifických druhů činností a užívání, ke kterým mohou autonomní systémy sloužit v rámci úpravy práva mezinárodního. Problematika autonomních zbraní je zajímavá také z toho pohledu, že státy neustále vyvíjejí a zdokonalují technologie svých zbraní, které jim poskytují výhodu v konfliktech, kterých se účastní. Jelikož takových konfliktů probíhá po světě velké množství, je uplatnění pro tyto zbraně opravdu různorodé a jejich vysoká efektivita stále klade důraz na jejich zdokonalování, které má tendence směřovat ke stále větší míře autonomie těchto zbraní. Právě i stále narůstající intenzita, se kterou se státy uchylují k vývoji a používání autonomních zbraní, jejichž povaha se jeví jako mimořádně sporná, je dobrý důvod, proč o této problematice pojednávat. Právě i povaha umělé inteligence a autonomních systémů je zajímavá tím, že přesahuje, jak do práva soukromého, tak i veřejného. Státy, které jsou subjekty práva mezinárodního, členy mezinárodních organizací a podílejí se na celosvětovém dění, budou muset čelit problematice autonomních systémů, jak na mezinárodní scéně, tak sami ve svých vlastních právních rádech a najít cestu, jak se se s autonomními systémy vypořádat. Je zcela jednoznačné, že problémy a škodlivé následky, které jednorázově vzniknou působením autonomních technologií v rámci práva soukromého, nedosahují takové intenzity, kterou mohou způsobit autonomní technologie v rámci mezinárodního práva ozbrojených konfliktů, kdy autonomní technologie mohou mít ve své moci velké množství lidských životů, kdy selhání nebo ne zcela správná funkce může způsobit škodu nedozírných následků. A právě použití autonomních zbraní, jako velice efektivního, ale nevyzpytatelného zbraňového systému, jehož hranice jsou nám stále ještě neznámé a je pravděpodobné, že posun těchto zatím známých hranic se bude v budoucnosti dále rozšiřovat, dává příležitost v této oblasti provádět výzkum a hledat možnou

odpověď na otázky, jak tyto zbraně uvést pod soubor zásad a pravidel mezinárodního práva humanitárního, jakožto nového druhu zbraní, což je situace, které už v minulosti muselo mezinárodní právo humanitární nejednou čelit a také vhodně zareagovat, pokud bylo za potřeby vytvořit třeba i zcela novou právní úpravu.

2. Autonomní zbraňové systémy

2.1. Pojem autonomie

Hlavní roli v této problematice hrají pojmy jako autonomie, autonomní funkce nebo automatizované funkce, které jako základní stavební prvky spojují všechny zbraně s některým z těchto prvků disponujícím, kdy by se mohlo zdát, že všechny dříve zmíněné pojmy mají totožný význam. Je klíčové si proto rozebrat, co konkrétně tyto prvky znamenají, a jak lze autonomii chápat. Jelikož na pojem autonomie může být nahlíženo různě a zároveň se vnímání autonomie, obecně jako takové, s jejím postupným pronikáním do každodenního života mění. Autonomie v kterémkoli ze svých mnoha pojetí není v rámci vývoje zbraňových systémů zcela novým konceptem, jelikož zájem o její využití můžeme pozorovat v průběhu 20. století, kdy se objevují kolem roku 1970 střely odpalované z bezpilotních letounů (Maveric), bezposádková pozemní vozidla (Morfax Wheelbarrow) nebo již v průběhu 2. světové války německé minitanky na dálkové ovládání (Goliath)¹. Ovšem se začátkem 21. století došlo hlavně ke změně požadovaného způsobu vedení válek, které šlo ruku v ruce s rapidním vývojem technologií a které umožnilo rychlejší vývoj těchto zbraní.

V naprosto základním pohledu se dá autonomie definovat jako určitá funkce, kterou dokáže stroj vykonávat bez podnětu nebo impulzu od člověka, ovšem ke své prvotní aktivaci nebo obecně k jakémukoli uvedení do provozu člověka stále potřebuje. Nemusí jít pouze o činnost, na které se podílí hardware stroje, tedy činnosti výlučně mechanického rázu, můžeme si zde jako příklad představit sepnutí čidla způsobené otevřením dveří. Jedná se především o úkony softwarové, kdy na základě určitého podnětu vyslaného nebo zpracovaného čistě jenom softwarovým vybavením, vykoná daný stroj samostatně například určitou početní operaci nebo pořídí fotografii a jiné.² Ze zatím zmíněného by se mohlo zdát, že autonomní funkce bychom měli hledat pouze v technologicky velice složitých přístrojích, ale není tomu vždycky tak, jelikož jako o autonomní funkci můžeme uvažovat například systémy typu Auto GCAS, které ve vojenských letadlech na základě dat získaných z aktuální polohy letadla vůči terénu a výkonu stroje průběžně vyhodnocuje možnost vzniku kolize a v případě potřeby systém zabráňuje kolizi se zemí tím, že autonomně

¹ CATTON, L., Jeffrey. *Autonomous weapon systems: A brief survey of developmental, operational, legal, and ethical Issues*. Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press [online], s.5 Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep11227?seq=1>

² SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction to autonomy in weapon systems* [online], s.5 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

provede manévry, který letadlo udrží ve vzduchu.³ Oproti tomu má svoji autonomní funkci také, v automobilech zcela běžný, navíc bezpečnostního pásu, kdy je tato funkce pouze zcela mechanická a bez jakékoli softwarové akce. Právě na pochopení skutečnosti, jak velkou míru autonomie stroj má, na čem je založena nebo v jaké míře je tato autonomie ve stroji používána, je založeno získání odpovědí na otázky, které jsou klíčové pro posuzování jednotlivých sporných otázek, na které můžeme s rostoucím významem autonomie narazit. Právě tato širší paleta pohledů je používána při vymezování autonomie, jelikož pouhé zaměření se jedním směrem a snaha vymezit jeden univerzální rámec pro autonomní systémy obecně, je sice jedna z možných cest, jak se na tuto problematiku zaměřit, ale tato možnost je značně omezená svým použitím. Mně osobně tato možnost, kdy by autonomie měla být definována obecně, nepřijde jako vhodná, jelikož obecné vymezení čehokoli komplexního a rozmanitého, což autonomie bez pochyby je, s sebou nese do budoucna velké množství komplikací při řešení konkrétních problémů. Každopádně obecná definice autonomie jako takové, tedy vymezení jejích klíčových znaků, které jsou společné pro určení toho, jestli se vůbec jedná o autonomní zařízení, je určitě vhodné a žádoucí. Jedna z možností, jak přistoupit k posuzování autonomních funkcí v konkrétních případech je ta, že si stanovíme více vzájemně nezávislých hodnotících kritérií, podle kterých lze autonomní stroje v konkrétních případech odlišovat a je možno na těchto společných základních kritériích postihnout a ohodnotit jednotlivé rozdíly mezi konkrétními stroji a mírou jejich autonomních funkcí. K rozlišení jednotlivých typů autonomie si můžeme stanovit následující kritéria. Nejprve můžeme vycházet ze vztahu, který je mezi člověkem a strojem a zároveň mezi příkazem a kontrolou, kterou člověk vykonává (The human-machine command-and-control relationship).⁴ Další kritérium je obecná komplexnost a složitost stroje (The complexity of the machine) a jako třetí kritérium pak druh rozhodovací funkce, který je prováděn autonomně (The type of decision being automated)⁵. Tyto rysy jsou společné pro všechny autonomní systémy, a právě na míře jejich uplatnění se mohou projevat jednotlivé rozdíly mezi jednotlivými autonomními stroji⁶.

V rámci pojmání autonomie, jako vztahu mezi strojem a člověkem a jím vykonávaným řízením a kontrolou (The human-machine command-and-control relationship)⁷, můžeme vycházet

³ *Saving the Good Guys with Auto GCAS Technology* [online]. Lockheedmartin.com, [cit. 31 března 2022]. Dostupné z: <https://www.lockheedmartin.com/en-us/products/autogcas.html>

⁴ SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* [online]. s.5 - 7 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

⁵ Tamtéž

⁶ Tamtéž

⁷ Tamtéž

ze základního předpokladu, jestli stroj ke svému průběžnému chodu potřebuje vstup člověka nebo nikoli. Podle tohoto hlediska se stroje dělí na kategorie poloautonomních strojů nebo strojů plně autonomních. Do skupiny poloautonomních strojů spadají stroje, které ke svému chodu potřebují zásah člověka, kdy například tyto plní člověkem zadaný úkol po určitou dobu a když tato doba uběhne, potřebují znovu určitý zásah člověka, aby v činnosti pokračoval.⁸ Do této kategorie poloautonomních strojů (machines having human in the loop)⁹ spadají i stroje, které pracují celou dobu samostatně, ale mají nad sebou po celou dobu svého provozu neustálý dohled člověka, který má možnost při jakémkoli selhání nebo neplnění svěřeného úkolu zasáhnout. Oproti tomu stroje s plnou autonomií (machines with human out of the loop)¹⁰ jsou označovány jako takové, které pracují úplně celou dobu bez trvalého dozoru člověka a nemusí ani jim být člověkem ani průběžně přidělovány pokyny. Toto první kritérium hodnocení autonomie se tedy úplně nezabývá vnitřními autonomními procesy daného zařízení, ale spíš je zaměřeno na potřebu vnějšího vstupu člověka k tomu, aby zařízení mohlo vůbec pracovat nebo naopak vnější podněty od člověka nejsou nutné.¹¹ Jako příklad obdobného dělení stupňů autonomie můžeme uvést dělení, které rozlišuje omezenou umělou inteligenci, obecnou umělou inteligenci a umělou supointeligenci.¹² Toto rozdělování je založené na porovnávání úrovně autonomie daného systému v porovnání s rozsahem úkonů, které je schopný vykonat za stejný čas člověk. Omezená umělá inteligence je založená na tom, že stroj je schopný vykonávat na vysoké úrovni jedinou specifickou činnost, na kterou je naprogramován a nad rámec svého programu už žádnou jinou činnost nevykonává, například schopnost autonomní navigace.¹³ Za obecnou umělou inteligenci je považována schopnost autonomního systému vykonávat úkony na srovnatelné úrovni jako člověk¹⁴, tedy vyvíjet komplexní činnost zahrnující reakci na podnět, vyhodnocení a nalezení řešení. Možným řešením, jak dosáhnout obecné autonomní inteligence by mohlo být spojení více prvků, které disponují omezenou umělou inteligencí. Ovšem v takovém případě by se, dle mého názoru, stále nejednalo o obecnou umělou inteligenci, jelikož rozsah rozhodovací činnosti by byl stále omezený počtem prvků, které by tvořily celek a nebyla by zde tedy nikdy zahrnuty všechny myslitelné proměnné. Konečně umělá

⁸ SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* [online]. s.5 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

⁹ Tamtéž s.6

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

¹² Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. *Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015* [online] Advisory Council on International Affairs 2.10.2015, s. 16. Dostupné z:

<https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>

¹³ Tamtéž

¹⁴ Tamtéž

superintelligence je založená na představě existence stroje, který je schopen komplexně vykonávat veškerou činnost samostatně a na úrovni, která přesahuje schopnosti člověka. Pro chod takového systému není již člověk potřeba, jelikož je systém schopen sám vnímat, tvořit si vlastní pravidla, uvažovat a následně konat v dynamicky se vyvíjejícím prostředí.¹⁵

Jako druhé pojetí autonomie uvádím kritérium založené na komplexnosti a obecně složitosti stroje (The complexity of the machine)¹⁶, které má vystihovat to, jak jsou obecně zařízení složitá z hlediska jejich konstrukce a funkčních mechanismů. Nehraje zde žádnou roli, v jaké míře je do fungování těchto zařízení zapojen člověk, nebo spíše, se zde role člověka vůbec nebere v potaz, hlavní je zde mechanická funkce. Z tohoto pohledu jsou zde zařízení rozdělována podle jejich složitosti od nejjednodušších po nejsložitější na automatická, automatizovaná a autonomní. Jako zařízení automatická jsou určena ta zařízení, která se aktivují na základě jednoduchých, často mechanických, změn v okolním prostředí, jako příklad zde může být uvedena pozemní mina, která se aktivuje zvýšeným tlakem na svou konkrétní součást, který přichází z vnějšího prostředí nebo třeba mechanický termostat, který podle funguje v závislosti na teplotě okolního prostředí. Automatické systémy fungují na jednoduchém schématu, kdy zde je jeden konkrétní podnět, na který navazuje jedna nebo případně několik předem určených reakcí.¹⁷ Oproti tomu zařízení automatizovaná, jsou o trochu složitější. Automatizovaná zařízení totiž nepracují pouze s jedním konkrétním podnětem, jako je změna tlaku nebo teploty, ale jsou uzpůsobena na to, aby se v průběhu toho, co jsou funkční, průběžně přizpůsobovala situaci. Ovšem míra nebo způsob reakce musí mít předem daná pravidla. Jako příklad automatizovaného zařízení bych mohl uvést budoucí koncept zcela samořiditelných aut, kdy tato auta fungují a přizpůsobují se podnětům plynoucím z aktuální dopravní situace, ale po celou dobu svého provozu se řídí konkrétními předem danými pravidly platnými pro provoz na dané komunikaci. A nakonec za zařízení autonomní se dají označit, podle tohoto kritéria rozdělování, taková zařízení, která jsou schopna pracovat v určitém vymezeném segmentu činnosti, ale oproti standardním možnostem, které mají povolené vykonávat jsou schopné provádět i nějaké další operace navíc, kde se uplatňuje nějaký samořídící nebo samoučící se prvek v jejich naprogramovaném chování a stává se zároveň součástí jejich programu. Příkladem může být počítač Deep Blue od společnosti IBM, který měl za

¹⁵ Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015 [online] Advisory Council on International Affairs 2.10.2015, s. 17. Dostupné z: <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>

¹⁶ SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* [online]. s.6 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

¹⁷ Tamtéž

úkol naučit se hrát šachy. Toto rozdělování na systémy automatické, automatizované a autonomní je ovšem značně nepřesné, jelikož nejsou vymezeny zcela jasné mantinely, podle kterých by se konkrétní zařízení měla zařazovat do konkrétních kategorií.¹⁸

Jako poslední kritérium hodnocení autonomie vycházíme ze skutečnosti, jaké konkrétní funkce jsou v daném zařízení automatizované. Hlavní otázkou je zde to, jestli je dané zařízení považováno za autonomní zcela nebo jsou autonomní pouze některé jeho vybrané funkce. V případě autonomie v rámci pouze určitých funkcí musíme ještě uvažovat význam této funkce. V rámci následujících úvah týkajících se zbraňových systémů, musíme uvažovat především míru rizika specificky spojeného s těmito zbraněmi. Jelikož i zbraně mající jisté autonomní prvky, například již výše zmíněná pozemní mina, fungují na obdobně primitivním principu jako jiná zařízení nevojenského charakteru, ovšem je zde právě ono speciální riziko, které tento jinak primitivní autonomní prvek činí důležitým. Například z hlediska požadavků mezinárodního práva humanitárního, které konkrétně zakazuje použití zbraní, jako je pozemní mina, o kterých je pojednáno v kapitole 4. V případě zařazení autonomních zařízení, která mají komplexnější povahu, můžeme narazit na problém, že sice mají autonomní prvky, které jsou vykonávány bez jakéhokoli zásahu člověka (*machines with human out of the loop*), například autonomní auto, které se pohybuje z bodu A do bodu B, kdy je po celou dobu jízdy automobil schopný fungovat bez zásahu člověka (je tedy možné ho označit jako zařízení s autonomní funkcí), ovšem výběr základních parametrů trasy je stále v rukou člověka. V tomto případě tedy dojdeme k závěru, že se jedná o autonomní zařízení, ovšem pouze v ohledu na pouze některé jeho funkce.¹⁹ Pokud bychom se chtěli zaměřit pouze na rozsah výkonu kontroly, který vykonává člověk nad autonomním systémem, nabízí se zde možnost dělení na přímé a nepřímé.²⁰ Pod kategorií přímé kontroly člověka nad systémem bychom mohli podřadit výše uvedené kategorie *human in the loop* a *human on the loop* spočívající buď ve stálé a nepřetržité fyzické kontrole člověka nad systémem nebo možností člověka zasáhnout přímo do systému. Naopak nepřímá kontrola člověka nad systémem spočívá v softwarových nebo hardwarových možnostech systému, které svou předvídatelností a spolehlivostí umožňují operátorovi realizovat svůj úsudek a také ve vybavení systému, který mu

¹⁸ SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* [online]. s.6 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

¹⁹ Tamtéž s.7

²⁰ FIRLEJ, Mikołaj and TAEIHAGH, Araz. Regulating Human Control Over Autonomous Systems, Forthcoming in Regulation and Governance [online], 20.června 2020, [cit. 7. února 2024]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3662526

přikazuje jisté etické meze, pokud by se dostal do krajní situace (například nejvíce eticky přijatelné chování v případě nevyhnutelné nehody).²¹

Na závěr by se otázka definice autonomie dala shrnout tak, že při určování, jestli dané zařízení je či není možné považovat za autonomní, je klíčové to, nezaměřit se pouze na danou konkrétní funkci a její podřazení pod pouze jedno ze tří výše popsanych pojetí a z toho vyvozovat závěry, že se jedná o autonomní zařízení. Je tomu tak z důvodu, že tyto tři kategorie jsou na sobě absolutně nezávislé. Není možné proto ztotožňovat větší sofistikovanost zařízení s tím, že se jedná tím pádem o zařízení, které je schopné fungovat autonomně. Stejně tak nutnost udílení pokynů zařízení ze strany člověka nutně nevypovídá o složitosti stroje nebo o činnostech, které je stroj schopen vykonávat autonomně. Autonomní zařízení mohou fungovat sice bez pokynů člověka, ale stále mají pouze svůj omezený účel, pro který byla vytvořena, například autonomní termostat stále bude regulovat teplotu, bez pokynů člověka, ale sám od sebe se nezačne věnovat i jiné činnosti, tedy není možné celý systém označit jasně jako autonomní, ale můžeme maximálně uvažovat o autonomii jeho hlavní funkce.²² Proto je dle mého názoru vhodnější se při určování autonomie určitých zařízení zaměřit spíše na autonomní povahu některých jejích funkcí než na označení zařízení jako celku za autonomní. Toto východisko je podle mě klíčové pro budoucí posuzování autonomie ve zbraňových systémech, jelikož díky jejich velké komplexitě se zde vyskytuje obdobný problém, a to ten, že je prostě jako komplexní segment zbraní obecně nelze postihnout jedinou definicí. Spíše bude proto dávat smysl, zaměřit se na jednotlivé činnosti a možnosti využití, kterými jednotlivé autonomní zbraně disponují a tomuto způsobu, kterým jsou konkrétní zbraně zaměřeny přizpůsobovat i jejich právní regulaci.

2.2. Definice autonomních zbraňových systémů

Při pojednávání o autonomních zbraňových systémech musíme v první řadě především vymezit, co autonomní zbraně nebo zbraňové systémy vůbec jsou a co mezi ně můžeme aktuálně zařadit. Co se týče kritérií, které budeme pro zařazení zbraní jako zcela, nebo zčásti autonomní používat, tak můžeme vycházet ze skutečnosti, že tato jsou již stanovena. Je tomu tak, jelikož problematikou samotného vymezení autonomních zbraňových systémů se již zabývaly instituce navázané na problematiku spojenou obecně se zbrojním průmyslem a jeho stále inovativnějšími

²¹ FIRLEJ, Mikołaj and TAEIHAGH, Araz. Regulating Human Control Over Autonomous Systems, Forthcoming in Regulation and Governance [online], 20.června 2020, [cit. 7. února 2024]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3662526

²² SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* [online]. s.7 Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>

výstupy. Mimo tyto hlavní instituce, které se zabývaly otázkou autonomních zbraňových systémů, se komplexní problematikou autonomních zbraňových systémů zabývali i mnozí experti a to především z toho pohledu, jestli je použití autonomních zbraní v souladu s mezinárodním humanitárním právem. V návaznosti na tuto problematiku se na sestavování základní definice pro určování a rozlišování autonomních zbraňových systémů podílel například Institut OSN pro výzkum odzbrojení (UNIDIR) a Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC)²³. Z výše zmiňovaných expertů jistě stojí za zmínění například Paul Scharre nebo Michael C. Horowitz²⁴, kdy ze společné publikace těchto odborníků vycházejí i výše zmíněné organizace. To je především rozdělení, co se autonomních zbraňových systémů týče, které uvádí Paul Scharre. Toto dělení si, jako výchozí, pro své následující pojednávání o autonomních zbraňových systémech volím i já, jelikož jak již bylo řečeno výše, používá se nejvíce i v praxi a jelikož by se, dle mého názoru, tyto základní prvky této definice daly využít při aplikaci nejen na autonomní zbraňové systémy, ale na autonomní systémy obecně. Existují ale i jiné definice autonomie nebo autonomních zbraní. Oproti tomu, co uvádí výše zmíněný Paul Scharre, například Sean Welsh tuto definici částečně přebírá, ovšem ještě ji rozšiřuje o další dvě kategorie.²⁵ Welsh udává okrajové kategorie buď plné autonomie nebo autonomie minimální (podle Scharreho kategorie the human in the loop a the human off the loop viz níže) jsou podle Welshe ještě rozděleny napůl (podle Welshe kategorie Type 0 a Type 4), kdy v jednom případě je zcela vylučován jakýkoli zásah člověka (Type 4) nebo naopak je popírána jakákoli účast stroje (Type 0).²⁶ Tato definice podle Welshe mi ovšem, dle mého názoru, přijde nadbytečná v tom ohledu, že dvě kategorie, které přidává oproti Scharremu nemá smysl uvažovat, jelikož v případě Type 0 se nejedná vůbec o autonomní systém, takže je nadbytečné se jím zabývat. Oproti tomu, co se týče Type 4, tak si myslím, že jeho definice plně splývá s definicí the human off the loop od Scharreho. Základní premisa, ze které je při sestavování definice autonomního zbraňového systému vycházeno je ta, že konkrétní zbraň je schopná plnit vybrané úkoly buď autonomně nebo pro některé specifické úkony potřebuje rozhodující impuls od člověka. Tedy nejedná se tu o plně autonomní systémy, které by o všech svých funkcích rozhodovali autonomně,

²³ International Committee of the Red Cross. *Autonomous weapon systems. Implication of increasing autonomy in the critical functions of weapons – 2016 Expert meeting* [online]. International Committee of the Red Cross, 2016. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/publication/4283-autonomous-weapons-systems>

²⁴ Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. *Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015* [online]. Advisory Council on International Affairs 2.10.2015, s.8. Dostupné z: <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>

²⁵ FERREIRA, Maria Isabel Aldinhas a kol. *A World with Robots: International Conference on Robot Ethics: ICRE 2015*. 1. vydání. Springer International Publishing AG, 2017, s. 173 - 179 Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-46667-5>

²⁶ Tamtéž

ale mohou provádět pouze některé konkrétní úkony samostatně, nebo před provedením určitého úkonu potřebují schválení od člověka, a až poté může následovat provedení daného schváleného úkonu.²⁷ Problematika zabývající se různými pojetími autonomie jako takové, je zmiňována již v předcházející podkapitole 2.1., proto jí v tomto úseku již nebudu věnovat takovou pozornost a zaměřím se čistě na problematiku autonomních zbraní jako celku. Co ovšem můžeme z předchozího pojednání o autonomii použít je základní rozdělení, které nám určuje roli, jakou hraje člověk při udílení příkazů autonomním zbraňovým systémům, které jsou souhrnně používány při pojednávání o autonomních zbraních.²⁸ Je to rozdělení, které se zakládá na míře účasti člověka v procesu vykonávání úkolů, které jsou během vojenských operací prováděny a směřují především na ničení neživých cílů nebo samozřejmě i cílů živých. Pro lepší ilustraci si lze představit určitou zbraň, která disponuje senzory, pro sledování svého okolí, které zaznamenávají dění okolo zbraně. Na základě poskytnutých informací je tato zbraň schopná tyto informace i vyhodnotit a následně má možnost i sama adekvátně zareagovat nebo samozřejmě i nereagovat. Role člověka se může nacházet na různých místech v tomto cyklickém procesu „zaznamenání, vyhodnocení, jednání.“ Člověk je buď pevnou součástí tohoto procesu mezi fází vyhodnocení a jednání „human in the loop“ a jenom on dává povolení zbrani k útoku. Druhou možností je, že se člověk pohybuje v rámci tohoto cyklu „human on the loop“, kdy zbraň může jednat zcela samostatně během celého cyklu, ale člověk může kdykoli a do kterékoli části vstoupit a zastavit jí. Poslední možností je, že člověk je úplně mimo proces a nemůže do tohoto procesu žádným způsobem zasáhnout „human out of the loop.“²⁹

Pod první kategorií „human in the loop“³⁰, co se konkrétních zbraní týče, můžeme uvést tak zvané naváděné zbraně „guided munition“, jejichž použití je v současné době již běžným postupem. Jedná se například o rakety typu Tomahawk, u nichž je možné i během letu měnit místo dopadu. Ovšem způsob, kterým by člověk mohl působit na zbraň a která by mohla ovlivňovat jakoukoli funkci zbraňového systému po jeho použití, není podmínkou, která by musela být splněna, aby určitá zbraň byla zařazena do této kategorie. Do této kategorie jsou rovněž zařazovány

²⁷ Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. *Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015* [online]. Advisory Council on International Affairs 2.10.2015, s.8. Dostupné z: <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>

²⁸ International Committee of the Red Cross. *Autonomous weapon systems. Implication of increasing autonomy in the critical functions of weapons – 2016 Expert meeting* [online]. International Committee of the Red Cross, 2016, s.8. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/publication/4283-autonomous-weapon-systems>

²⁹ SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, s. 47-50

³⁰ Tamtéž, s. 66 - 69

i zbraně fungující na principu „fire-and-forget“, jako například protitankový komplet Javelin, u kterého po vypálení již nelze měnit místo dopadu. Proto jsou často zbraně tohoto typu označovány jako poloautonomní³¹, jelikož jsou sice schopné zasáhnout cíl zcela samostatně, ale člověk musí dát pokyn k jejich aktivaci a vybrat cíl. Na zničení cíle se zbraň pak podílí již s minimální mírou autonomie, které spočívá pouze v tom, že po odpálení se na předem vytvořené trase k cíli udržuje pomocí svých vnitřní navigačních systémů nebo vnějších navigačních systémů (GPS).³²

Druhou kategorií jsou zbraně typu „human on the loop“³³, tyto zbraně se od prvně zmiňovaného typu odlišují tím, že člověk je postaven mimo rozhodovací proces a zbraň plní svou funkci zcela samostatně na základě člověkem předem udělených pokynů týkajících se především vymezení vnějších podnětů, na které má daná zbraň reagovat a na které nikoli. Funkce takovéto zbraně pak není ponechána zcela bez dozoru, jelikož lidský operátor stále disponuje možností tento systém zcela vyřadit z provozu. Tato možnost je velmi důležitá pro případy, kdy by nastaly problémy se správnou funkcí systému. Tento typ zbraní se stal velice často používaným především v obranných vojenských systémech, kde je kladen důraz na rychlou reakci systému na blížící se nebezpečí, ale hlavně na schopnost vypořádat se s více dílčími útoky v jednu chvíli. Kdy pro lidského operátora v tuto chvíli hrozí především riziko jeho zahlcení a zvyšuje se i pravděpodobnost nedostatečně rychlé reakce. Mezi zbraně tohoto typu můžeme zařadit hlavně systémy protivzdušné obrany, jako jsou americké systémy Phalanx a Patriot³⁴ nebo izraelský komplexní systém protivzdušné obrany Iron dome.

Poslední obecně uznávanou kategorií jsou zbraně typu „human out of the loop“³⁵, které mají ze všech, již zmiňovaných druhů zbraní zatím nejblíže k pojmu plně autonomní zbraně. Tyto zbraně mající kombinaci sensorů určených k rozpoznávání a ovládacích prvků, které jsou určeny k tomu, aby zabíjely nepřátelský personál nebo ničily nepřátelské objekty.³⁶ Tyto zbraně jsou v současné době potencionálně považované za autonomní především z toho důvodu, že ke svému

³¹ Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. *Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015* [online]. Advisory Council on International Affairs 2.10.2015, s.8. Dostupné z: <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>

³² SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, s. 63-65

³³ Tamtéž, s.69 - 71

³⁴ Tamtéž, s. 66 - 69

³⁵ Tamtéž, s. 72 - 76

³⁶ FERREIRA, Maria Isabel Aldinhas a kol. *A World with Robots: International Conference on Robot Ethics: ICRE 2015*. [online] 1. vydání. Springer International Publishing AG, 2017, s. 171 Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-46667-5>

působení nepotřebují člověka, který by vybíral a schvaloval útok na cíl a člověk ani nemůže zasáhnout ve chvíli, předcházející útoku zbraně nebo pokud by zbraň vykazovala nějaké známky nežádoucího chování.³⁷ Samozřejmě, že tendence tíhnoucí k větší automatizaci zbraní, hlavně z důvodu jejich lepší efektivity, provází lidstvo již delší čas. Ovšem současná doba a technologický pokrok dává možnost většího uplatnění autonomie než když dřív. Dle mého názoru, právě kvůli skutečnosti, že tyto nově vznikající zbraně fungují ve všech tak zvaných kritických funkcích (to je vyhledání cíle, jeho lokalizace a následné zničení) samostatně a kvůli spornosti otázky, jestli by takové zbraně měli disponovat smrtícími účinky jsou prozatím zbraně omezené pouze na ničení neživých cílů. Jako příklad zbraní, které se zařazují do této skupiny, mohou být uvedeny izraelské drony Harpy nebo střela HARM soustřeďující se pouze na ničení nepřátelských radarových stanic (tím že sledují radarové vlny, které radar vysílá), kdy je předpokládáné riziko poranění většího počtu osob minimalizované. Tato minimalizace rizika spočívá v tom, že v okolí vojenské radarové stanice, jenom ze své povahy jako možné součásti tak zvané *bitevní sítě*,³⁸ se dá předpokládat omezený počet osob civilního charakteru. Ovšem důležitou roli zde hraje relativně vysoká pravděpodobnost, že zbraň nezasáhne zamýšlený cíl. Pro tento prvek svědčí i důvody, které vedly ke stažení protilodních střel Tomahawk (TASM) z aktivní služby, které popisuje ve své knize Paul Scharre v úryvku z rozhovoru s námořním stratégem Bryanem Mcgranthem.³⁹ Protilodní třely Tomahawk (TASM) disponovaly na tu dobu pokročilou formou autonomie spočívající v tom, že po odpalu z plavidla a po dosažení vymezené cílové oblasti, střela autonomně zahájila vyhledávání potencionálního cíle a případně tento cíl pak i bez dalších pokynů napadla. Ve výše zmíněném rozhovoru McGranth popisuje dva hlavní problémy, které činily používání této zbraně jako značně problematické. První problém spočíval v tom, že TASM disponoval takovým doletem, který převyšoval detekční schopnost plavidel, ze kterých byl odpalován. Zaměření proto muselo být prováděno na základě informací, které byly blíž k zamýšlenému cíli. Ovšem panovala zde reálná obava z toho, že se poloha cíle může značně měnit spolu s rostoucím časem od vyslání střely po finální zaměření. Druhý problém spočíval v tom, že TASM sice disponoval technologií, která v docela širokém okruhu dokázala spolehlivě vypátrat cíl, ovšem postrádala dostatečně vyvinutý rozlišovací systém, který by zajistil, že střela si nevybere jiné plavidlo v cílové oblasti, třeba i nevojenské povahy. Posledním důvodem, který v rámci autonomních zbraňových systémů hraje také významnou roli, je jejich značná finanční náročnost. Kdyby totiž střela TASM v cílové oblasti žádný cíl nedetekovala

³⁷ SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, s. 79 - 82

³⁸ Tamtéž, s. 67 a 71

³⁹ Tamtéž, s. 81 a 82

nebo daný cíl prostě tuto oblast nějak opustil, střela by byla vypálena zbytečně a při ceně téměř milion dolarů za kus je tu značně silný požadavek, aby střela byla vypalována ve chvílích, kdy je téměř jisté, že se daný cíl nachází na místě, kde byl zaznamenán, a tedy nebude promrhaná nadarmo.⁴⁰

Co se týče konkrétního pojmu autonomní zbraň nebo autonomní zbraňový systém, je důležité si vyjasnit, že tyto pojmy lze zatím užívat oba, jelikož v současné době neexistuje zbraň, která by byla sama jako celek plně autonomní a dala by se tedy označit přímo jako autonomní zbraň. Pokud se tedy bavíme v současné době o autonomních zbraních, máme na mysli zbraň, která funguje v rámci určitého širšího systému, který obsahuje více prvků, ať už se jedná o člověka nebo další přístroje, které umožňují konkrétní zbraně vykonat své poslání.⁴¹ Autonomní zbraň, ve smyslu plné autonomie, si můžeme v podstatě přirovnat například k lidskému odstřelovači, který sám na vlastní oči detekuje cíl, určí jestli se jedná o cíl, na který má být útok namířený, vybere si munici podle typu cíle, a nakonec cíl i zneškodní. Celý tento proces probíhá v jednom centru (v tomto případě je to lidský mozek) a není k tomu za potřebí žádných ostatních prostředníků (neberme v potaz např. příslušenství jako optický zaměřovač a podobné). Takto by měla fungovat plně autonomní zbraň. Zbraně, které jsou v současnosti označovány jako autonomní ovšem svoje poslání neplní tímto způsobem. Fungují v součinnosti s ostatními systémy, které jim mohou poskytovat různé druhy informací a být tak jejich očima, mozky nebo pomyslným prstem na spoušti. Pro všechny tyto komponenty, které se podílejí na chodu zbraně je strategie někdy používán pojem *bitevní síť*.⁴² Bitevní síť pro potřeby konkrétních zbraní může skládat například z několika radarů, zajišťujících držení se požadovaného směru, operátora, který má za úkol vybrat cíl a určitého prvku uvnitř samotné zbraně, který může mít za úkol aktivovat munici nebo před zásahem cíle upravovat trajektorii letu. Právě proto, že tyto zbraně disponují jakousi vlastní inteligencí, která jim umožňuje něco dělat samostatně, jsou v současnosti označovány za autonomní zbraně. Ovšem pojem autonomní zbraň je zde nepřesný, jelikož se často jedná o systém složený z více prvků, které jsou v zásadě vždy tři. Tyto složky jsou složky detekující cíl (senzor), rozhodující o jeho zničení a složka přímo cíl ničící (munice).⁴³ Proto je umožněno, při současném stavu vývoje autonomie ve zbraňovém odvětví, používat jak pojem autonomní zbraňový systém, tak autonomní zbraň.

⁴⁰ SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, s. 81 a 82

⁴¹ Tamtéž, s. 69 - 71

⁴² Tamtéž, s. 67-71

⁴³ Tamtéž, s. 68

V současné době se, dle mého názoru, nejvíce pozornosti veřejnosti upírá především na problematiku dronů, které nejvíce pracují na principu „human in the loop“. Tato kombinace se jeví prozatím jako nejvhodnější, jelikož je zde stálá přítomnost lidského operátora, který nijak nezvyšuje, ovšem ani nevyklučuje pravděpodobnost, že dron napáchá jakékoli nepřijatelné škody. Zároveň drony slušně kombinují poměr pořizovací ceny, složitosti výrobního procesu, a především možnosti opětovného používání s dlouhou dobou životnosti a nevystavování nebezpečí života operátorů. Ovšem tendence dosáhnout autonomie je i zde, jelikož drony stále fungují na principu elektronické komunikace mezi strojem a operátorem, která sice nemá omezený dosah, ale může být celkem dobře napadnutelná, hlavně mám na mysli také stále se vyvíjející metody vedení elektronického boje, které při své úspěšné aplikaci může velmi efektivně zamezit komunikaci mezi operátorem a zbraňovými systémy a tím narušit bojovou síť protivníka.

3. Autonomní zbraňové systémy a ius ad bellum

3.1. Omezení válek a zbraní

Řešení otázky úplného vyloučení války z mezinárodního práva se objevuje spolu se vznikem Společnosti národů v roce 1920. V návaznosti na první světovou válku vzniká Společnost národů a je rovněž uzavřen Pakt o Společnosti Národů, kdy se smluvní strany pokouší vymezit si pravidla, při jejichž splnění je možné vést ozbrojený konflikt, ale primárně se zavazují k zamezení a vyhnutí se případné eskalaci konfliktů, ať už mezi svými členy nebo třetími zeměmi.⁴⁴ Proto nebylo přistoupeno k této problematice tak, že by se válka obecně zakázala, ale naopak se státy začaly uchýlovat k cestě upravování obecných pravidel, které se vedení válečného konfliktu týkají. Trend, který se snažil spíše potírat vůbec vznik a vedení válek jako takových byl vystřídán pojetím, které bylo zaměřené především na tvorbu pravidel pro vedení válek. Toto pojetí se začíná objevovat v 19. století a zaměřuje se obecně na vedení války. Je tu patrná snaha docílit úpravy, která by se zaměřovala spíše na konkrétní způsoby a zbraně, kterými se války vedly a které byly považovány v té době za nežádoucí. Cílem bylo především vyvarovat se zbraním, které způsobovaly útrapy nebo byly považovány za hanebné. Spouštěčem pro rozšíření snah o kodifikaci v oblasti válečného práva ovšem byla i obecně situace ve společnosti, kdy zavedení povinné vojenské služby v mnoha státech vedlo obecně k rozšiřování armád, které disponovaly stále výkonnějšími zbraněmi, které vedlo logicky i k značnému nárůstu ztrát na životech⁴⁵. Tak tomu již nebylo pouze na straně bojujících armád, ale válečnými konflikty začínalo stále více trpět i civilní obyvatelstvo. Společným prvkem pro tyto smlouvy bylo především to, že se většinou tyto smlouvy omezovaly pouze na užší okruh subjektů, většinou tyto smlouvy byly pouze dvoustranné nebo byly omezené pouze na konkrétní konflikty. Příkladem takovéto starší smlouvy mezi stranami ozbrojeného konfliktu může být např. St. Petěrbuská deklarace z roku 1868, kterou se smluvní strany zavazují k tomu, že nikdy nebudou během konfliktů používat výbušné druhy munice s hmotností střely pod 400g⁴⁶. Smluvní strany k této dohodě přistoupili z důvodu, že se snažili zbavit nástrojů, které způsobují při zásahu

⁴⁴ Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem ze dne 10. 9. 1919, ve sbírce zákonů pod č. 507/1921 Sb., preambule.

⁴⁵ MCFARLAND, Tim, 2020. Legal Background. In: *Autonomous Weapon Systems and the Law of Armed Conflict: Compatibility with International Humanitarian Law* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 9-10. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/autonomous-weapon-systems-and-the-law-of-armed-conflict/09BFF6BB5B88E34935678B5A0606A8A7>

⁴⁶ Deklarace o zřeknutí se použití, v době války, výbušných projektilů pod 400 gramů váhy ze dne 29. prosince 1868, (St. Petersburg (Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868), [online] Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=568842C2B90F4A29C12563CD0051547C>

cíle útrapy, které svou intenzitou přesahují rámec běžné bolesti. Tato úmluva svého času plnila svůj účel v celku obstojně, než byla v podstatě nahrazena Haagskými úmluvami.⁴⁷ Během vývoje humanitárního práva a jeho snah o úpravu používání různých druhů zbraní, které jsou svým způsobem v něčem inovativní a přinášejí nové otázky ohledně jejich dopadů na přímé nebo nepřímé účastníky bojů, můžeme výsledek těchto snah spatřovat například v začleňování prvků obyčejového práva do jednotlivých kodifikací. Příkladem takového včlenění může být například tak zvaná „Martensova klausule“, která byla včleněna do Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám ve znění: „*V případech, které neupravuje tento Protokol nebo jiné mezinárodní dohody, zůstávají civilní osoby a kombatanti pod ochranou a v rámci působnosti zásad mezinárodního práva vyplývajících z ustálených obyčejů, ze zásad lidskosti a z požadavků společenského svědomí.*“⁴⁸ Dalo by se tedy shrnout, že dnešní pravidla regulující válku jsou souborem pravidel jak smluvního, tak obyčejového původu, která nejsou zcela homogenní, především z důvodu, že jednotlivá pravidla postupně vznikala v různých historických obdobích a sledují nestejně účely.⁴⁹

3.2. Rozdíly ius ad bellum a ius in bello

Pro nalezení odpovědi na otázku, jestli autonomní zbraňové systémy mohou být v rozporu s pravidly ius ad bellum, si musíme nejdříve ius ad bellum vymezit od systému příbuzného, a to ius in bello. Mezinárodní humanitární právo, které se věnuje úpravě válečných konfliktů pracuje s oběma těmito systémy. Instituty typické pro tato dvě odvětví, které se objevovaly dříve, dostávaly postupně jasné hranice a byly přiřazeny buď k ius in bello, tedy právu válečnému nebo k ius ad bello, právu na válku, popřípadě právu válku vylučující. Co se týče časové posloupnosti, se kterou se válečné konflikty postupně vyvíjejí, tak jako první přichází ke slovu úprava ius ad bellum, kdy hlavním smyslem a cílem této úpravy je posouzení, zda v konkrétním případě je stát oprávněn použít ozbrojenou sílu vůči druhému státu či nikoli. Jako základní princip je zde zcela klíčové obecné vyloučení použití ozbrojené síly mezi státy jako takové.⁵⁰ Oproti tomu, co se časového vývoje konfliktu týče, pravidla ius in bello, se aplikují hlavně ve chvíli, kdy už ozbrojený konflikt vypukne a pak dále v celém jeho průběhu. V rámci pravidel ius in bello se tedy v rámci

⁴⁷ Deklarace o zřeknutí se použití, v době války, výbušných projektilů pod 400 gramů váhy ze dne 29. prosince 1868, (St. Petersburg (Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868), [online] Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=568842C2B90F4A29C12563CD0051547C>

⁴⁸ Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, čl. 1 odst. 2

⁴⁹ ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, s.1

⁵⁰Charta OSN, čl. 2 odst. 4

probíhajícího konfliktu zkoumají například otázky legality použití určitých zbraní a ochrany civilního obyvatelstva. Aplikace ius ad bellum je, jak už bylo zmíněno výše, spjata i s fází, kdy ještě k ozbrojenému konfliktu mezi státy ještě nedošlo. Ovšem v situaci, kdy dojde k porušení zákazu použití síly dle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, přichází ještě druhá fakultativní fáze spjatá s aplikací institutů ius ad bellum. Jedná se o posuzování toho, jestli je použití síly v daném konkrétním případě v souladu s požadavky na legální použití síly, které ius ad bellum stanovuje a tím pádem, jestli je i konkrétní použití síly ospravedlnitelné, či nikoli. Důležitý je fakt širší použitelnosti ius in bello oproti ius ad bellum, jelikož ius in bello se vztahuje k ozbrojenému konfliktu po celou dobu jeho trvání, kdy sleduje zmírňování utrpení, které dopadá na přímé účastníky bojů, tak i na osoby, které se bojů přímo neúčastní. Stejně tak je velmi podstatné, že pravidla ius in bello platí obecně pro ozbrojené konflikty mezi dvěma stranami, přičemž nezáleží na povaze aktérů konfliktu. Tedy ius in bello je možné aplikovat na kterýkoli ozbrojený konflikt, oproti tomu principy ius ad bellum, hlavně obecný zákaz použití síly, se vztahují pouze na použití síly posuzované právě podle povahy konkrétního ozbrojeného konfliktu. Aby mohla být vůbec porušena pravidla ius ad bellum, musí mít ozbrojený konflikt mezinárodní povahu, tedy nelze ta samá pravidla, právě jako třeba obecný zákaz použití síly, vztáhnout i na konflikty vnitrostátní povahy.⁵¹ Ius in bello je rovněž konkrétnější, jelikož skrze konkrétní mezinárodní úmluvy poskytuje ochranu spočívající v zákazu cílení útoků na určité objekty civilní,⁵² kulturní,⁵³ nebo třeba úzce spojené s životním prostředím⁵⁴. Navíc principy a pravidla obsažené v ius in bello musejí být dodržovány oběma stranami bez vazby na to, jestli je daný konflikt způsobený oprávněným nebo neoprávněným použitím síly. Tedy v praxi je možné porušit pravidla ius in bello i v rámci konfliktu, který probíhá zcela v souladu se všemi požadavky na dovolené použití síly v mezinárodních vztazích podle ius ad bellum.⁵⁵ Posledním kritériem, podle kterého jde tyto dva principy odlišit je právní úprava, která se vztahuje k dané problematice. Prvně na problematiku ius in bello se vztahují hlavně Ženevské úmluvy a na ně navazující dodatky, spolu s Haagskými úmluvami, jejichž instituty jsou zahrnuté právě i v později vzniklých čtyřech Ženevských úmlouvách spolu se třemi dodatkovými protokoly k těmto smlouvám. Naproti tomu základní vyjádření podstaty principu ius ad bellum nalezneme v Chartě OSN, kde je vyjádřen

⁵¹ JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obvyčejí a zásady humanitárního práva* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 20. července 2022]. s. 7. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/zasady-humanitarniho-prava>

⁵² Dodatkový protokol I k Ženevským úmlouvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, čl. 53

⁵³ Tamtéž, čl. 57 odst. 1

⁵⁴ Tamtéž, čl. 55 odst. 1

⁵⁵ DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016, 13., s. 39. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8E>

princip zákazu použití násilí proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu⁵⁶. Systém *ius in bello* je založen především na principu proporcionality a zásadě rozlišovací. Princip proporcionality má za cíl vymezit hranice v používání zbraní takovým způsobem, aby konkrétní zbraně byly používány s konkrétním cílem⁵⁷. Při výběru zbraně by strany měly brát v potaz vhodnost zbraně ke každé operaci zvláště se zřetelem na možné způsobené škody. V určitých konkrétních případech by se dalo uvažovat i o tom, zda je nezbytně nutné používat smrtící sílu. Druhý je princip rozlišování, na jehož základě by se mělo zcela jasně rozlišovat, jestli daná osoba nebo objekt legitimním cílem nebo naopak, případně bez výjimek stanovit, kdy se může kterákoli osoba nebo objekt stát legitimním cílem, a naopak stanovit situace, kdy tyto subjekty a objekty nemohou být cílem za žádných okolností.⁵⁸ Co se týče používání principu proporcionality a rozlišovací zásady v praxi, tak zde podle mého názoru naráží na prostou podstatu války, jako rozsáhlé události, kdy není možné kontrolovat všechny její účastníky na celém území, kde probíhá. Tento argument je potvrzován i faktem, že i současné mezinárodní právo pracuje s nevyhnutelnou skutečností, že během ozbrojeného konfliktu nelze zabránit vzniku vedlejších škod, používaný je zde pro takové výraz „collateral damage“. Tyto vedlejší škody by se daly definovat jako škody, které byly způsobené neúmyslně nebo náhodou během bojové akce namířené proti nepříteli, především na příslušníky jeho ozbrojených sil nebo vojenským zařízením.⁵⁹ Přičemž reálně způsobené škody vznikají na zařízeních, vybavení nebo osobách, které mají povahu přátelskou, neutrální nebo i zneprátelenou, ovšem jedná se o cíl, na který by útok neměl být cílen.⁶⁰ Dalším argument, který podle mého názoru, vyvrací úplnou funkčnost výše zmíněným principům je ten, že válka má stále silný lidský faktor, který prostě nemusí vždy zareagovat zcela v souladu s pravidly *ius in bello*.

3.3. Použití autonomních zbraňových systémů a porušení *ius ad bellum*

Jak jsem zmínil už výše, tak *ius ad bellum* je zaměřeno na fázi, která předchází samotnému ozbrojenému konfliktu a v případě jeho vzniku posuzuje legalitu použití síly mezi subjekty mezinárodního práva.⁶¹ Nejprve je nutné zmínit, které principy ovlivňují fungování souboru pravidel nazývaných jako *ius ad bellum*. Hlavním a nejdůležitějším principem ovládající *ius ad*

⁵⁶ Charta ONS, čl. 2 odst. 4

⁵⁷ JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obvyčejí a zásady humanitárního práva* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 20. července 2022]. s. 147 – 150. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/zasady-humanitarniho-prava>

⁵⁸ Tamtéž, s. 145 - 146

⁵⁹ USAF Intelligence Targeting Guide. *AIR ROFCE PAMPHLET 14-210 Intelligence. 1. FEBRUARY 1998* [online]. fas.org, s. 180, Attachment 7, A7.1., [cit. 20. července 2022]. Dostupné z: <https://irp.fas.org/doddir/usaf/afpam14210/part20.htm#page180>

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obvyčejí a zásady humanitárního práva* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 20. července 2022]. s. 7. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/zasady-humanitarniho-prava>

bellum je princip zákazu útočné války, který byl později potvrzen a rozšířen na obecný zákaz každého použití síly v mezinárodních vztazích.⁶² Přičemž institut přímého zákazu útočné války byl poprvé zachycen v roce 1928 v čl. 1 Briand-Kellogova paktu, kterýžto ustanovil, že: „*Vysoké smluvní strany slavnostně prohlašují jménem svých národů, že odsuzují válku jako prostředek k vyřešení mezinárodních neshod a zřikají se jí jako prostředku národní politiky ve svých vzájemných vztazích.*“⁶³ Tento zákaz byl rozšířen následně ustanovením čl. 2 odst. 4 Charty OSN, který ve svém ustanovení znějícím „*Všichni členové se vystříbají ve svých mezinárodních stycích brožby násilím neb použití násilí at' proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, at' jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Spojených národů*“⁶⁴, kdy se takto obecně vyjádřený zákaz použití síly stal kogentní normou mezinárodního práva veřejného. Přesto, že obecný zákaz použití síly je normou kogentní, Charta OSN nám vymezuje podmínky, za kterých je použití síly v mezinárodních vztazích dovoleno.⁶⁵ Konkrétně se jedná v první řadě o výjimku zakotvenou v čl. 51 Charty OSN, který spočívá v právu napadeného státu na výkon kolektivní nebo individuální sebeobranu, podrobněji níže. Jako další případ výjimek ze zákazu použití síly, které již ovšem nejsou stanoveny přímo Chartou OSN by bylo možno uvést použití síly k prosazení práva národů na sebeurčení,⁶⁶ přičemž povahu oprávněného boje za právo národů na sebeurčení, jako výjimky ze zákazu použití síly, lze dovozovat z Rezoluce Valného shromáždění OSN 2105 (XX), kde je výslovně uvedeno, že Valné shromáždění uznává legitimitu boje národů pod koloniální nadvládou o uplatnění jejich práva na sebeurčení.⁶⁷

Jelikož podstata systému pravidel ius ad bellum je kogentní povahy, kdy tato pravidla cílí na to, aby zůstávaly mezinárodní vztahy mezi státy co nejvíc poklidné, tak se v této části budu věnovat případům, kdy by autonomní zbraňové systémy mohly tento stav ohrozit. Systém pravidel ius ad bellum je, jak už bylo uvedeno výše, postaven na absolutním zákazu použití síly dle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, kromě taxativně vymezených výjimek z tohoto pravidla, kdy a v jakém rozsahu je

⁶² ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, s.3

⁶³ 126/1929 Sb., Kellogův pakt [online], čl. 1. Dostupné z:

<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4878/1/2/mezinarodni-umluva-c-126-1929-sb-kelloguv-pakt/mezinarodni-umluva-c-126-1929-sb-kelloguv-pakt>

⁶⁴ Charta OSN, čl. 2 odst. 4

⁶⁵ POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011, s.448, ar. 663.

⁶⁶ ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, s.3

⁶⁷ Rezoluce Valného shromáždění OSN 2105 (XX), Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, ze dne 20.12.1965, bod 10., s.4 [online]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/203463?ln=en>

možné sílu použít. Zákazu použití síly je přiznán obyčejový charakter.⁶⁸ Zákaz použití síly v mezinárodních vztazích a jeho obyčejový charakter, kromě Charty OSN, plyne i z Deklarace zásad mezinárodního práva A/RES/XXV, kde je zásada nepoužití síly rovněž uvedena.⁶⁹ Deklarace blíže specifikuje účely, ke kterým nesmí být síly nebo hrozba použití síly použito. Jedná se především o narušení územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo k prosazování jakékoli jiné mezinárodní otázky. Rovněž Deklarace uvádí, že mimo porušení územní celistvosti nebo politické nezávislosti se bude jednat o porušení principu zákazu použití síly v mezinárodních vztazích i v případě, že stát bude působit na jiný stát jakýmkoli jiným způsobem, který bude v rozporu s cíli OSN.⁷⁰ Specificky je zde uvedena válečná agrese jako zločin proti míru.⁷¹ Jelikož je výše popsané jednání v rozporu s cíli OSN, musí být zákonitě v rozporu i s Chartou OSN.⁷² Jak již bylo výše obecně uvedeno, nejdůležitější výjimkou ze zákazu použití síly je výkon sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, i tomuto článku je přiznán obyčejový charakter.⁷³ Výkon legální sebeobranu má dvě základní podmínky, a to, že by měla být nezbytnou a proporcionální odpovědí na probíhající ozbrojený útok. V případě individuální sebeobranu je ještě nezbytné, aby stát vykonávající individuální sebeobranu byl sám napaden.⁷⁴ Nezbytnost je zde vyjádřena především povinností napadeného státu konat pouze akce na svou obranu, jelikož na probíhající útok nelze reagovat nevojenskými prostředky, tedy dochází sice k porušení zákazu použití síly, ale jde o porušení povolené.⁷⁵ Proporcionalita spočívá ve výkonu pouze obranných akcí nezbytných k zastavení útoku.

S úvahami nad tím, co může být v konkrétní situaci posuzováno jako porušení zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN souvisí i problematika formy jednání, které by mohlo tomuto článku odporovat. Charta OSN ve svém čl. 39 rozlišuje mezi jednáními označenými jako ohrožení míru, jeho porušení nebo útočný čin.⁷⁶ Rozhodnutí jestli, a případně pod kterou kategorií

⁶⁸ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), ze dne 27. června 1986, ar. 34, [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/70>

⁶⁹ POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6., dopl. a rozš. vyd. Právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011, s.5, ar. 13

⁷⁰ Rezoluce Valného shromáždění, OSN A/RES/2625(XXV), Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations. ze dne 24. 10. 1970 [online]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/202170?ln=en&v=pdf>

⁷¹ Tamtéž

⁷² POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6., dopl. a rozš. vyd. Právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011, s.3, ar. 3

⁷³ Tamtéž, s. 5, ar. 13

⁷⁴ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), ze dne 27. června 1986, ar.195 [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/70>

⁷⁵ Tamtéž, ar. 201

⁷⁶ Charta OSN, čl. 39

se konkrétní použití síly bude vztahovat náleží Radě bezpečnosti OSN, která má následně pravomoc na základě čl. 24 odst. 2 Charty OSN možnost činit opatření k zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. V případě porušení zákazu použití síly v mezinárodních vztazích podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN by se použily především opatření podle článků 40 až 42 Charty OSN.

Jako první pojem je uvedeno v čl. 39 Charty OSN „ohrožení míru“, jedná se o pojem nejobecnější, jelikož k tomu, aby byl ohrožen mír mezi státy nemusí dojít k žádné konkrétní akci, která by způsobila jakékoli následky. Nejenom pouhá hrozba vzniku ozbrojeného konfliktu, ale pak i následná činnost může být nadále považována za ohrožování míru. Jako příklad konkrétních činností můžeme uvést záměrné cílení na civilní obyvatelstvo nebo jiné chráněné osoby a páchání systematického, zjevného a rozsáhlého porušování humanitárního práva v rámci ozbrojeného konfliktu.⁷⁷ Příkladem ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti jiným, než humanitárním způsobem, může být například výskyt HIV⁷⁸ nebo pirátství.⁷⁹ Druhým pojmem, který uvádí čl. 39 Charty OSN je „porušení míru“, které by šlo označit za interakci mezi ozbrojenými jednotkami proti sobě stojících států.⁸⁰ Pro to, aby bylo určité jednání označené jako porušující mír, nepostačuje pouhá interakce mezi proti sobě stojícími ozbrojenými jednotkami, ale musí zde zcela jistě dojít i k negativním účinkům plynoucím z tohoto působení ve sféře napadeného státu.⁸¹ Posledním pojmem uvedeným v čl. 39 Charty OSN je „útočný čin“. Útočný čin nebo také agrese je oproti dvěma předchozím pojmům jednoznačně definován. Definici agrese nalezneme v rezoluci Valného shromáždění OSN A/RES/3314 z roku 1974. Jako agrese je zde označeno použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem, který není v souladu s Chartou OSN.⁸² Rezoluce také ve svém čl. 3 uvádí výčet jednání, které jsou považována za akt agrese, přičemž čl. 4 rovněž stanovuje, že se nejedná o výčet taxativní. Jako stále aktuální případ agrese můžeme uvést jednání Ruské federace

⁷⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1296, ze dne 19. dubna 2000, ar. 5 [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/412414?v=pdf>

⁷⁸ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1308, ze dne 17. července 2000, ar. 1 [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/418823?v=pdf>

⁷⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1816, ze dne 2. června 2008. [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/627953?v=pdf>

⁸⁰ SIMMA, Bruno; KHAN, Daniel-Erasmus; NOLTE, Georg; PAULUS, Andreas; WESSENDORF, Nikolai et al. (ed.). *The Charter of the United Nations: a commentary. Volume I. Third edition.* Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1239, ar. 41

⁸¹ Tamtéž

⁸² Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/3314, ze dne 14. prosince 1974, čl. 1 [online] Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/GAres3314.html>

na území Ukrajiny, které bylo označeno za agresi v rezoluci Valného shromáždění OSN A/RES/ES-11/1.⁸³

Otázka, jak by výše uvedená pravidla *ius ad bellum* mohla být porušena autonomními zbraňovými systémy bude rozebrána v tomto odstavci. Základní pravidlo uvedené v čl.2 odst. 4 Charty OSN spočívající v zákazu použití síly v mezinárodních vztazích nespécifikuje, jaký konkrétní druh síly by to měl být. Z toho vyplývá, že násilí je zde míněno obecně jakékoli. Aby tedy stát vlastníci autonomní zbraňové systémy mohl porušit čl. 2 odst. 4 Charty OSN, musel by se skrze takové zbraně uchýlit k použití násilí spočívajícímu ve vojenské aktivitě, což obecné užití síly zcela bez pochyby je, a to ať už by se jednalo nejenom o autonomní zbraňový systém, tak i o jakoukoli jinou zbraň, nebylo by sporu o tom, že stát, který tuto zbraň použil proti jinému státu, tím porušuje čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Ovšem ve vztahu k autonomním zbraňovým systémům, na rozdíl od obyčejných zbraní, se ještě nabízí otázka odpovědnosti za jednání v podstatě samostatně uvažující zbraně, která bude zmíněna v následující podkapitole.

Je zde rovněž otázka, zda je použitím autonomních zbraňových systémů možné ohrozit nebo porušit mír či spáchat útočný čin dle znění čl. 39 Charty OSN. Ohledně požadavků na činnost, která je schopná ohrozit mír nemůže být pochyb, že použití autonomních zbraňových systémů na činnost, která nebude přímo působit fyzicky na území jiného státu (například monitorování území jiného státu), může být způsobila k ohrožení míru. Co se týče porušení míru, jako interakce mezi ozbrojenými složkami státu, která způsobuje fyzické následky na území jednoho z těchto států, tak k účelu destruktivního působení na vojenské cíle protivníka jsou zbraně (nejen autonomní) ze své podstaty stvořeny. A konečně odpověď na otázku, zda je autonomním zbraňovým systémem spáchat útočný čin, si můžeme kladně odpovědět na základě rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/3314 z roku 1974, kde je uvedena definice agrese. Rezoluce jako agresi uvádí situaci, kdy dojde k útoku ozbrojených sil státu na pevninu, moře nebo letectvo nebo námořní a leteckou flotilu jiného státu.⁸⁴ Z tohoto vyplývá, že pokud by bylo k útoku použito autonomního zbraňového systému, jednalo by se o agresi. Autonomní zbraňové systémy tedy lze zcela jistě označit jako způsobilé k jednání popsaném v čl. 39 Charty OSN, které je porušením zákazu použití síly v mezinárodních vztazích podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN.

⁸³ Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/ES-11/1, ze dne 2. března 2022, ar. 2 [online] Dostupné z: https://documents.un.org/symbol-explorer?s=A/RES/ES-11/1&i=A/RES/ES-11/1_0582221

⁸⁴ Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/3314, ze dne 14. prosince 1974, čl. 3 pís. d) [online] Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>

4. Autonomní zbraňové systémy a požadavky mezinárodního humanitárního práva

4.1. Omezení užití určitého druhu zbraní

V kontextu proběhlých nebo probíhajících konfliktů často vznikla otázka, jestli by se nemělo změnit zacházení s civilním obyvatelstvem nebo s aktivními účastníky bojů (v dnešní terminologii je používán termín „komatant“ pro osobu jakkoli aktivně se účastní bojů a s tím rovněž vznikajícími právy i povinnostmi)⁸⁵ na obou stranách, ať už se jednalo o osoby aktivně se bojů účastnících nebo například zraněných nebo zajatců. Tento proces humanizace můžeme začít spatřovat již v 18. století, kdy se začínají objevovat protesty proti krutosti a nehumánosti se kterou jsou nejen války a bitvy vedeny. Tuto myšlenku, která se týká důsledků válečného konfliktu výstižně vykresluje výrok Emera de Vattel: „*Zatížen vším zlem, které bezdůvodně způsobil svým poddaným, je vinen ještě vším oním zlem, které vnesl do národa nevinného, prolitá krev, města vypleněná, kraje zničené, hle, toť jeho zločiny*“⁸⁶, z něhož je zřejmý důraz na škody způsobené civilnímu obyvatelstvu. Do té doby nebylo komplexně vedení války ničím omezeno nebylo tedy možné vyvozovat ani žádné postihy, které jsou dnes považovány za závažné zločiny, například vedení útočné války.⁸⁷

Historicky existuje mnoho smluv, které se týkají regulace, omezení nebo úplného zákazu určitých druhů zbraní. Paradoxně je zajímavé, že úpravy týkající se regulace zbraní slavily mnohem větší úspěch v rámci vnitrostátních úprav než v rámci úprav mezinárodních. Za zmínku stojí např. zákaz používání planých zbraní v Japonsku z roku 1607⁸⁸, který zde byl po dlouhou dobu dodržován. Zajímavostí je, že úprava směřovala naopak proti palným zbraním, které se v té době stávaly významnou součástí tehdejšího světa a v představovaly výrazný technologický pokrok. Ovšem vnitrostátní smlouvy tohoto typu nejsou zas tak časté. Oproti tomu, když se zaměříme na smlouvy mezinárodní a úspěšnost, se kterou jednotlivé smlouvy skutečně účinkovali, zjistíme, že rozhodně ne všechny smlouvy svůj účel splnily a mnohdy nedocházelo, nebo stále ještě aktuálně

⁸⁵ DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016, s. 174 – 175. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>

⁸⁶ EČER, Bohuslav. *Vývoj a základy mezinárodního práva trestního: (se zvláštním zřetelem k československé účasti na potrestání zločinů druhé světové války a zejména na přípravě, zřízení a díle Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku)*. Praha: V. Linhart, 1948, s. 19.

⁸⁷ Tamtéž, s. 9.

⁸⁸ ASTROTH, Alexander. *The Decline of Japanese Firearm Manufacturing and Proliferation in the Seventeenth Century In: The Age of Gunpowder - An Era of Technological, Tactical, Strategic, and Leadership Innovations* [online] Emory Endeavors in History, Volume V. 2013, s. 136 – 142. Dostupné z:

<http://history.emory.edu/home/undergraduate/endeavors-journal/volume-5.html>

nedochází k zamýšlené a účinné regulaci určitých druhů zbraní.⁸⁹ Můžeme zmínit dohody, ke kterým některé státy nepřistoupily, a to i přes to, že tendence k omezení těchto zbraní v dané době značně rezonovaly v mezinárodním společenství. Jako příklad můžeme uvést Haagské úmluvy z roku 1899 a 1907, kterými bylo zakázáno použití projektilů shazovaných z balonů a také obecně bombardování ze vzduchu, které neměly valného účinku.⁹⁰ Důvody, které vedou státy k tomu, aby tyto dohody porušovaly, vůbec neuzavíraly nebo si v rámci těchto dohod vyjednávaly různé výjimky pro zbraně, které momentálně již vlastní, jsou v zásadě trojího typu. Účinnost mezinárodních smluv, vynucování jejich dodržování a ochota států vůbec tyto dohody dodržovat je závislá na tom, jak je daná zbraň vnímaná protistranou jako efektivní (hlavně s ohledem na její destruktivní účinky). Dále na tom, jak je daná zbraň schopná poskytnout výjimečnou výhodu nad protistranou, a nakonec i tím, kolik stran danou zbraní disponuje a tím pádem, jak moc je složité dosáhnout konsenzu ohledně používání daného druhu zbraní.⁹¹ Ovšem jako hlavní kritérium, které bylo hlavním motivem pro vývoj nových zbraní je zcela bez pochyby kritérium spočívající v poskytnutí rozhodující výhody nad protivníkem.⁹² Přičemž prvek zisku výhody nad protivníkem je nutné opět korigovat přes obecné principy, které omezují volnost stran při volbě prostředků, kterými zamýšlejí zásadní výhodu získat. Jsou jimi princip rozlišování, který zakazuje cílenou aktivitu proti osobám a předmětům nesouvisejícím s vojenskými silami protivníka. Dále princip zamezení nadměrného utrpení, který omezuje intenzitu a rozsah prostředků potřebných pro eliminaci nepřátelských sil, a nakonec i princip proporcionality, který omezuje možnost řízení útoku proti vojenským cílům v závislosti na způsobení vedlejších škod na civilních objektech.⁹³ O všech těchto aspektech bude pojednáno v následujícím výkladu.

⁸⁹ REEVES, Shane R., JOHNSON, 2014 William J., *Autonomous Weapons: Are You Sure These Are Killer Robots? Can We Talk About It?*, 2014 ARMY LAW, s. 29. Dostupné z:

<https://www.proquest.com/docview/1540957074/DA54FCA08594ECDPQ/1?accountid=16730>

⁹⁰ SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, s. 456

⁹¹ Tamtéž, s. 455

⁹² MCFARLAND, Tim, 2020. Legal Background. In: *Autonomous Weapon Systems and the Law of Armed Conflict: Compatibility with International Humanitarian Law* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 8. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/autonomous-weapon-systems-and-the-law-of-armed-conflict/09BFF6BB5B88E34935678B5A0606A8A7>

⁹³ MCFARLAND, Tim, 2020. Legal Background. In: *Autonomous Weapon Systems and the Law of Armed Conflict: Compatibility with International Humanitarian Law* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 8. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/autonomous-weapon-systems-and-the-law-of-armed-conflict/09BFF6BB5B88E34935678B5A0606A8A7>

4.2. Obecné pravidla omezující používání zbraní v mezinárodním humanitárním právu

Obecně je právní úprava vedení ozbrojených konfliktů založená na skupině mezinárodních smluv, tradičně označovaných jako Haagské právo a Ženevské právo. V rámci Haagského práva se jedná o úmluvy přijaté v roce 1899 a následně revidované roku 1907, které upravují některé aspekty vedení války na zemi, moři a ve vzduchu. Haagská úmluva (IV) o zákonech a obyčejích pozemní války z roku 1907 je příkladem mezinárodní úmluvy, již byl přiznán charakter obyčejového práva.⁹⁴ Ženevské právo vychází z původní Ženevské úmluvy z roku 1864, která byla postupně doplňována, až nakonec vznikly čtyři samostatné úmluvy doplněné třemi dodatkovými protokoly. Ženevské úmluvy chrání především raněné a nemocné příslušníky ozbrojených sil v poli,⁹⁵ raněné, nemocné a třeščíky ozbrojených sil na moři,⁹⁶ válečné zajatce⁹⁷ a civilní osoby za války.⁹⁸ Smluvní systémy Haagského a Ženevského práva jsou mezi sebou propojené a vzájemně se v mnoha normách prolínají a má se za to, že společně vytvářejí systém mezinárodního humanitárního práva.⁹⁹ Zajímavým prvkem, který ovlivňuje pohled válčících stran na vedení válečného konfliktu jsou i tzv. „*restatements*“, které spočívají v přeformulování stávajícího zvykového práva, poskytování výkladu a definic na základě pohledu skupin odborníků v dané oblasti. Tyto *restatements* mohou hrát významnou roli při zachycení mezinárodního obyčeje, který by případně mohl být v budoucnu vyjádřen i mezinárodní smlouvou. Rovněž není vyloučeno, aby se určitý *restatement*, i přes to, že nejde o mezinárodní obyčej nebo povinnost plynoucí z mezinárodní smlouvy, stal inspirací pro budoucí obecnou praxi států. Mezi významné *restatements* můžeme uvést Manuál o mezinárodním právu použitelném pro ozbrojené konflikty na moři, vytvořený roku 1994 Mezinárodním humanitárním institutem v San Remu.¹⁰⁰

⁹⁴ Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, ze dne 12. listopadu 1948, s. 65 [online]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2021692613/>

⁹⁵ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, ze dne 12. srpna 1949

⁹⁶ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a třeščíků ozbrojených sil na moři, ze dne 12. srpna 1949

⁹⁷ Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci, ze dne 12. srpna 1949

⁹⁸ Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války, ze dne 12. srpna 1949

⁹⁹ Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, Reports of Judgements, ADVISORY OPINIONS AND ORDERS General List No. 95, ar. 75, ze dne 8. července 1996 [online], Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹⁰⁰ DINSTEN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. s. 26 Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>

Pro náš další výklad bude ovšem klíčový soubor pravidel označovaný jako „haagské právo“, jelikož ten se zaměřuje na právní úpravu použití zbraňových systémů a způsobu vedení bojových operací. Úpravu použití zbraní při vedení mezinárodních konfliktů, najdeme především v rámci Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám ze dne 12. srpna 1949, o ochraně obětí mezinárodních konfliktů. Tato úmluva obecně stanovuje určité požadavky pro používání zbraní, v rámci ozbrojených konfliktů jako takových. Jedná se především o požadavky spočívající v zákazu použití zbraní, které nemají rozlišující účinek¹⁰¹ a způsobují nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy.¹⁰² Důležitá je zde povaha těchto omezujících pravidel, které jsou uznávané za mezinárodní obyčej, a tedy jejich působnost není omezena pouze na smluvní strany, které ratifikovaly Dodatkový protokol I., ale i na státy, které tak neučinily.¹⁰³ Dalším omezením, které poskytuje Dodatkový protokol I. je zákaz vedení války způsobem, kterým je poškozeno nebo ohroženo životní prostředí.¹⁰⁴

4.2.1. Zbraně s nerozlišujícím charakterem

Zbraně, které nemají rozlišující účinky, jsou zakázány čl. 51 Dodatkového protokolu I., lze podle odst. 4 pís. b) téhož článku definovat jako prostředky, které neumožňují zaměření na konkrétní vojenský objekt a podle odst. 4 pís. c) jako prostředky jejichž účinek nelze omezit, takže při každém použití zasahují vojenské i civilní cíle nebo objekty bez rozdílu. Podmínka pro stanovení zákazu zbraní, které nemají rozlišující charakter plyne z čl. 48 Dodatkového protokolu I., kde je vyjádřeno základní pravidlo striktního rozlišování mezi civilním obyvatelstvem a kombatanty a mezi objekty civilního rázu a vojenskými objekty. K tomuto rozlišování jsou strany konfliktu povinny. Z tohoto pravidla lze logicky dovodit, že pokud mají strany konfliktu striktně rozlišovat mezi kombatanty a civilním obyvatelstvem, je nutné, aby jimi používané zbraně byly takového rozlišování schopné.¹⁰⁵ Za zbraně, které nemohou být podle požadavků čl. 51 odst. 4 pís. b) Dodatkového protokolu I. zaměřeny na konkrétní vojenské objekty, je nutné považovat takové zbraně, které nejsou ze své podstaty a konstrukčního řešení schopné takového zaměření.¹⁰⁶ Jako

¹⁰¹ Čl. 51 odst. 4, Dodatkového protokolu I.

¹⁰² Čl. 35 odst. 2, Tamtéž

¹⁰³ Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, Reports of Judgements, ADVISORY OPINIONS AND ORDERS General List No. 95, ar. 79, ze dne 8. července 1996, [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹⁰⁴ Čl. 35 odst. 3, Dodatkového protokolu I.

¹⁰⁵ Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, Reports of Judgements, ADVISORY OPINIONS AND ORDERS General List No. 95, ar. 78, ze dne 8. července 1996, [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹⁰⁶ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. *Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August*

příklad takového druhu zbraní můžeme uvést protipěchotní miny¹⁰⁷ nebo využití tak zvaného „kobercového bombardování“, které by splňovalo jak podmínky čl. 51 odst. 4, tak je příkladem typu útoku, který předpokládá a konkrétně označuje jako nerozlišující i čl. 51 odst. 5 pís. a) Dodatkového protokolu I. Samostatný odstavec je kobercovému bombardování věnován především z důvodu jeho častému využívání v minulosti.¹⁰⁸ Druhým výše předpokládaným druhem zbraní podle čl. 51 odst. 4 pís. c) jsou zbraně, jejichž účinek nelze omezit, takže při každém použití zasahují vojenské i civilní cíle nebo objekty bez rozdílu. Příkladem takového účinku může být použití většího množství výbušniny, než je nutné, na zničení malého cíle nebo činnost jedné strany konfliktu spočívající v otravování studní. Ovšem musí se rozlišovat samotný přímý účinek zbraně např. využití ohně, který by mohl být v konkrétním případě v pořádku, od případného požáru, který by se následně nekontrolovaně rozšířil.¹⁰⁹

Proto, aby dle výše uvedených kritérií, bylo možné nějaký prostředek označit jako zbraň, která nemá rozlišující účinek je nutné zdůraznit základní kritérium pro takové hodnocení. To je skutečnost, že určitá zbraň ze své podstaty nedisponuje rozlišujícími účinky vůbec. Tedy, že není možné ji zacílit na konkrétní vojenský objekt nebo pokud z jejího účinku nelze vyloučit civilisty a civilní objekty. Taková zbraň odporuje požadavkům čl. 51 odst. 4 Dodatkového protokolu I., naopak nelze tento článek vztahovat na případ, kdy je zbraň, která je schopná cíleně rozlišit a zasáhnout vojenské objekty, použita nerozlišujícím způsobem.

4.2.2. Zbraně způsobující nadměrná zranění a útrapy

Dalším druhem zbraní, které jsou zakázané podle čl. 35 odst.2 Dodatkového protokolu I. jsou zbraně, které svou povahou způsobují nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy. Toto pravidlo vyplývá z dlouhodobé snahy států o zmírnění nebo polidštění účinků, které zbraně působí osobám podílejícím se na válečných konfliktech. Tento cíl, se zaměřením na konkrétní zbraně sledovaly v minulosti i samostatné úmluvy. Jako příklad lze uvést Ottawskou úmluvu z roku 1997, které se zaměřovala na použití protipěchotních min nebo St. Petěrbuskou deklaraci z roku 1868, která se zabývala omezováním používání určitých druhů projektilů. Konkrétně se týká projektilů vážících

1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 621, ar. 1958. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹⁰⁷ Tamtéž, ar. 1959

¹⁰⁸ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. *Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949* [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 624, ar. 1968. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹⁰⁹ Tamtéž, s.623, ar. 1963

méně, než 400g obsahujících výbušnou, třaskavou nebo hořlavou látku. Je důležité zde zmínit, že i St. Petěrburgská úmluva ve své preambuli pamatuje rovněž na budoucí pokrok ve vývoji prostředků určených pro vedení válečných konfliktů a ukládá smluvním stranám povinnost, aby při budoucím pokroku ve vyzbrojování zachovávaly úmluvou stanovené zásady a sladily nezbytnosti války se zákony lidskosti.¹¹⁰ Přičemž tento princip obsahuje ve svém ustanovení čl. 36 i Dodatkový protokol I., který ukládá povinnost při studiu, vývoji, získávání nebo zavádění nových druhů zbraní, prostředků nebo způsobů vedení války určit, zda použití takovéto nové zbraně není, za některých podmínek nebo obecně, v rozporu s Dodatkovým protokolem I. nebo jinou normou mezinárodního práva.¹¹¹

Obecně čl. 35 odst. 2 Dodatkového protokolu I. má za cíl prosazení výše popsaného principu, i když bez jakýchkoli upřesňujících kritérií. Přesto, že čl. 35 odst. 2 Dodatkového protokolu I. pouze deklaruje zákaz použití zbraní, které svou povahou způsobují nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy, musíme ho chápat v kontextu toho, že hlavním cílem bojující strany je odzbrojení nepřítele.¹¹² Odzbrojení nepřítele neznamená jeho úplnou eliminaci, ale pouze jeho vyřazení z boje za použití přiměřených prostředků. Tento požadavek vyplývá i z čl. 35 odst. 1 Dodatkového protokolu I., který omezuje válčící strany ve výběru způsobů a prostředků k vedení války.¹¹³ Bojující strany tedy nemají možnost zbytečně způsobovat zranění nebo škody či používat nepřiměřeného násilí.¹¹⁴ Další důležitou otázkou, která souvisí se zákazem zbraní podle čl. 35 odst. 2 Dodatkového protokolu I. je význam termínů „nadměrné zranění“ a „zbytečné útrapy,“ jelikož na posouzení, zda má určitá zbraň takový účinek sama o sobě, závisí případný zákaz takové zbraně. Oba tyto termíny je nutné při jejich použití stavět do opozice vůči požadavku na zvýšení skutečně získané vojenské výhody.¹¹⁵ Nutnost poměřování mezi skutečným vojenským přínosem použité

¹¹⁰ Deklarace o zřeknutí se použití, v době války, výbušných projektilů pod 400 gramů váhy ze dne 29. prosince 1868, (St. Petersburg (Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868), [online] Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=568842C2B90F4A29C12563CD0051547C>

¹¹¹ Čl.36, Dodatkového protokolu I.

¹¹² PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 400 , ar. 1411. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹¹³ Čl.35 odst. 1, Dodatkového protokolu I.

¹¹⁴ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 400 , ar. 1411. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹¹⁵ DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. s. 74, ar. 196 Dostupné z:

zbraně a způsobeným utrpením a případný zákaz použití zbraní, které tyto požadavky nesplňují plyne i z rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora. Mezinárodní soudní dvůr označil jako zbytečné útrapy takové utrpení, které je větší, než jaké je nevyhnutelné pro dosažení legitimního vojenského cíle.¹¹⁶ Je důležité podotknout, že není důležité, zda je zbraň konstruovaná tak, že způsobuje smrt nebo, zda je nesmrtící. Příkladem může být termobarická bomba, při jejímž využití je mizivá šance na přežití, ale jelikož smrt je okamžitá, nemusí být taková zbraň považována za zakázanou, oproti tomu použití oslepujícího laseru je nesmrtící, a přesto výslovně označené za zbraň způsobující nepřiměřené utrpení.¹¹⁷ Dalšími důležitými faktory pro posouzení, jestli je použití dané zbraně přípustné, je možnost výběru mezi zbraněmi různého druhu, které by mohly způsobit menší utrpení, ovšem za zachování dostatečného účinku při eliminaci protivníka.¹¹⁸

Na základě výše uvedeného je tedy klíčové, aby zbraň mohla být zakázána podle čl. 35 odst. 2 Dodatkového protokolu I, že zbraň je vyvíjena s úmyslem, aby při svém použití působila nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy. Jelikož zbraně ze své podstaty zranění způsobují, tak takto způsobené zranění nebo útrapy musí být posuzovány z hlediska toho, zda v daném případě legitimně sledovaný vojenský zisk převyšuje způsobené útrapy a zranění, a zároveň, zda v konkrétní situaci nepřichází v úvahu jiná zbraň s obdobnou účinností, která by ovšem způsobila menší útrapy a zranění.

4.2.3. Zbraně poškozující životní prostředí

Článek 35 odst. 3 Dodatkového protokolu I. se zaměřuje na zákaz použití způsobů nebo prostředků vedení války, jejichž cílem je způsobit, nebo u nichž se dá očekávat, že mohou způsobit rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí.¹¹⁹ Tento zákaz není namířen proti určitému druhu zbraní, který by se zaměřoval přímo na životní prostředí, ani na ochranu životního prostředí na území států, které mezi sebou vedou ozbrojený konflikt, jehož poškození mohlo ohrozit jak civilisty, tak komatanty na takovém území. Zákaz směřuje obecně vůči kterékoli hrozbě proti životnímu prostředí, protože je zde akcentována globální povaha problematiky

<https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>

¹¹⁶ Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, Reports of Judgements, ADVISORY OPINIONS AND ORDERS General List No. 95, ar. 78, ze dne 8. července 1996, [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹¹⁷ DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. s. 75, ar. 199 Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>

¹¹⁸ Tamtéž, s. 75, ar. 200

¹¹⁹ Čl. 35 odst. 3 Dodatkového protokolu I.

životního prostředí.¹²⁰ Je nutné zde zdůraznit, že se nemusí jednat přímo o činnost strany ve válečném konfliktu zaměřenou na ovlivnění či poškození životního prostředí, ale že vážné důsledky pro životní prostředí mohou mít i pozůstatky po válečných konfliktech. Příkladem může být zaminování rozsáhlého území nebo neodstranění pozůstatků války, které obsahují například chemikálie.¹²¹ Ovšem i při vedení vojenských operací, jakýmkoli druhem zbraní, musí strany dbát na to, aby se vyvarovaly poškození životního prostředí, které by následně znamenalo ohrožení pro zdraví či samotné přežití obyvatelstva.¹²² Tuto povinnost ukládá čl. 55 Dodatkového protokolu I., který právě směřuje především k ochraně civilního obyvatelstva, přičemž čl. 35 odst. 3 se vztahuje k zákazu způsobování nadměrných zranění.¹²³ Důležitým prvkem pro posouzení rozporu zbraně s čl. 35 odst. 3 Dodatkového protokolu I. je požadavek na to, aby zbraň svým použitím způsobila nebo mohla způsobit rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí. Právě otázka rozsahu, dlouhodobosti a vážnosti způsobených škod, které je nutné kumulativně splnit,¹²⁴ je určujícím proto, aby bylo možné tento zákaz aplikovat. Dodatkový protokol I. ovšem žádné meze pro tyto požadavky nestanovuje, ale již z formulace ustanovení je možné vyčíst základní požadavek na to, že zbraně, na které je toto ustanovení zaměřeno jsou rozhodně zbraně schopné způsobit skutečně značnou škodu na životním prostředí nebo životní prostředí značně ovlivnit. Ohledně požadavku dlouhodobosti není zcela přesně určen časový rámec, po který musí poškození životního prostředí trvat, ale ze zápisu z konference o potvrzení a rozvoji humanitárního práva plyne, že charakter dlouhodobosti by splňovalo ohrožení trvajícím v rámci dekad nikoli například pouze v rámci měsíců.¹²⁵ Ohledně rozsahu se jedná o škodu vznikající na rozsáhlých plochách, jejichž výměra je stanovena v rámci kilometrů čtverečních.¹²⁶ Co se týče požadavku na vážnost

¹²⁰ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 410, ar. 1441. Dostupné z:

<https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹²¹ Tamtéž, s. 411, ar. 1443

¹²² Čl. 55, odst. 1, Dodatkového protokolu I.

¹²³ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 414, ar. 1449. Dostupné z:

<https://www.loc.gov/item/2011525357/>

¹²⁴ Tamtéž, s. 418, ar. 1457

¹²⁵ Diplomatic Conference On The Reaffirmation And Development Of International Humanitarian Law Applicable In Armed Conflicts, and Switzerland. Bundesrat. *Official records of the Diplomatic Conference on the Reaffirmation and Development of International Humanitarian Law Applicable in Armed Conflicts, Geneva -1977*. Bern: Federal Political Dept, 1978, volume XV., s. 268, ar. 27. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525500/>

¹²⁶ PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, s. 420, ar. 1462. Dostupné z:

<https://www.loc.gov/item/2011525357/>

způsobených škod, tak dojdeme k logickému závěru, že škodu, která by nemohla být považována za vážnou není potřeba ani podle pravidel čl. 35 odst. 3 Dodatkového protokolu I. posuzovat.

Zákaz zbraní podle čl. 35 odst. 3 Dodatkového protokolu I. by šel shrnout tak, že zakazuje zbraně, které jsou svým použitím způsobily závažně, na rozsáhlých plochách, po dobu několika desítek let narušit životní prostředí ve vztahu ke všem živým organismům. Zákaz se vztahuje na přímé použití zbraní k tomuto účelu, ale i na nevyhnutelné účinky zbraní k jiným účelům, ovšem se stejným následkem. Zákaz je z důvodu globálnosti životního prostředí absolutní a měl by být brán v potaz už při volbě zbraní, aby se poškozování životního prostředí co nejdůsledněji předcházelo.

4.3. Zvláštní pravidla omezující použití zbraní v mezinárodním humanitárním právu

V této podkapitole se budu zabývat vybranými mezinárodními smlouvami, které se zaměřují na regulaci atypických druhů zbraní. Těmto specifickým úpravám se budu věnovat z důvodu, že v předchozí kapitole uvedené principy zakazující zbraně nerozlišující, působící nadměrná zranění a zbytečné útrapy nebo ohrožují životní prostředí jsou obecně závazné a jakákoli zbraň, která by byla v rozporu s těmito principy je v rozporu s mezinárodním humanitárním právem. Jde ovšem o principy vyjádřené relativně obecně a není možné vždy s jistotou říct, že některá zbraň je v konkrétním případě s nimi v rozporu, či nikoli. Právě proto byly a jsou průběžně přijímány nové rámcové úmluvy, které reagují a regulují konkrétní zbraně, místo toho, aby docházelo k jejich úplnému zákazu podle obecných pravidel mezinárodního humanitárního práva, jelikož využití těchto zbraní v praxi by mohlo přinést stranám, které je použijí, vojenskou výhodu.

Konkrétně se zde budu zabývat o Úmluvou o zákazu jaderných zbraní, Úmluvou o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení (dále jen Úmluva o biologických zbraních) a nakonec Úmluvou o zákazu některých konvenčních zbraní. Tyto tři úmluvy jsem si zvolil z důvodu, že se jedná, v případě prvních dvou, o tzv. zbraně hromadného ničení, které předpokládají vysoký ničivý účinek při použití proti živé síle, infrastruktuře nebo jiným cílům.¹²⁷ Přičemž tato definice mi osobně přijde aplikovatelná i k autonomním zbraňovým systémům, a to především vzhledem k tomu, že autonomní zbraňové systémy s plnou autonomií by při svém plošném nasazení mohli představovat obdobnou hrozbu.

¹²⁷ Terminologický slovník termínů a definic NATO, AAP-06, s. 321 [online] Dostupné z: <https://oos.army.cz/standardizace/terminologie/terminologicky-slovník-aap-06>

V potaz přichází i fakt, že plně autonomní systémy by mohly operovat například s nosiči zbraní označovanými jako zbraně hromadného ničení, a tedy rozhodovat o místě, času a způsobu použití takové zbraně. Třetí úmluvu jsem zvolil z důvodu jejího obecného dosahu ohledně omezení použití zbraní, které nejsou zbraněmi hromadného ničení.

Nejdříve se budu zabývat problematikou ohledně otázky omezeného použití jaderných zbraní. Právní problémy vznikaly, od okamžiku jejich zatím jediného použití v roce 1945, především proto, že se v té době jednalo o zcela inovativní zbraň, která nebyla nikdy použita. Tím pádem na konkrétní úpravu nebo zákaz jejich použití nemířila žádná norma tehdejšího mezinárodního humanitárního práva.¹²⁸ Mezinárodní snahy o omezení jaderných zbraní v letech následujících po prvním použití jaderných zbraní, se po dlouhou dobu potýkaly s neúspěchem. Důvodem pro tento neúspěch je možné spatřovat především v povaze jaderných zbraní jako odstrašujícího prostředku a ve faktu, že právě na odstrašujícím účinku jaderných zbraní jsou postaveny strategické koncepce států tyto zbraně vlastnící.¹²⁹ Otázku legality použití jaderných zbraní nebo použití pouhé hrozby jejich použití za jakékoli situace, se na základě žádosti Valného shromáždění OSN zabýval Mezinárodní soudní dvůr ve svém poradním rozsudku *Legality of the threat or use of nuclear weapons* ze dne 8. července 1996.¹³⁰ Soudní dvůr při zkoumání legality použití nebo hrozby použitím jaderné zbraně nedošel k závěru, že by se na tuto problematiku dalo vztáhnout obecně závazné pravidlo nebo pravidla zvykového práva. Soud se tedy uchýlil ke zkoumání použitelnosti jaderných zbraní v rámci pravidel mezinárodního humanitárního práva.¹³¹ Při zkoumání souladu pravidel mezinárodního humanitárního práva a použití jaderných zbraní Soudní dvůr vymezil základní zásady humanitárního práva, které označil jako zásadu ochrany civilního obyvatelstva, zásadu rozlišování a minimalizace způsobeného utrpení. Rovněž poukázal na význam Martensovy klauzule¹³² a určil aplikovatelnost zásad mezinárodního humanitárního práva i na jaderné zbraně.¹³³ Rozhodnutí soudu tedy lze shrnout zjištěními, že ani obyčejové, ani smluvní právo neopravňuje ani neobsahuje univerzální zákaz hrozby nebo použití jaderných zbraní. Dále, že hrozba nebo použití jaderných zbraní je v rozporu s čl. 2 odst. 4 Charty OSN (tedy zákazem použití nebo hrozby násilím) pokud jejich použití nespadá pod výjimky uvedené v č. 51 Charty

¹²⁸ POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6., dopl. a rozš. vyd.* Právnícké učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011, s.472

¹²⁹ ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo.* Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, s.257

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ *Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, General List No. 95, ze dne 8. července 1996, ar.74* [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹³² Tamtéž, ar.78

¹³³ Tamtéž, ar. 87

OSN (právo na sebeobranu).¹³⁴ K otázce legality použití nebo hrozby jaderných zbraní soud došel k výsledku, že toto je v rozporu s pravidly mezinárodního humanitárního práva. Ovšem těsný výsledek hlasování o této otázce a také konečné vyjádření „*the threat or use of nuclear weapons would generally be contrary to the rules of international law*“, ¹³⁵ je důkazem rozpolcenosti v názoru na tuto otázku. Konečně o oprávněnosti hrozby nebo použití jaderných zbraní v situaci, kterou předpokládá výše zmíněný čl. 51 Charty OSN, nemohl Soudní dvůr jednoznačně rozhodnout.¹³⁶ Směr, kterým by se tato ne zcela jednoznačně vyřešená otázka mohla posunout naznačila Dohoda o zákazu jaderných zbraní, která vešla v účinnost 22. ledna 2021. Tato dohoda zavazuje signatářské státy především k zákazu vyvíjet, testovat nebo vyrábět jaderné zbraně, tyto zbraně předávat, skladovat, předávat kontrolu nad nimi nebo povolit jejich instalaci na svém území.¹³⁷ Rovněž se státy přijímající tuto dohodu zavazují k likvidaci svých jaderných arzenálů i s veškerým programem jaderných zbraní.¹³⁸ Ovšem vzhledem ke skutečnosti, že mezi signatáři prozatím není žádný ze států, který jadernými zbraněmi disponuje, má tato dohoda relativně omezený dopad na existující jaderné zbraně.

Jako druhý příklad způsobu omezení užívání určitého druhu zbraní se zaměřím na omezené použití biologických zbraní, jelikož zde, narozdíl od výše zmíněných jaderných zbraní, panuje zcela opačná situace v názoru na jejich používání. Omezení vztahující se k biologickým zbraním plyne především ze Smlouvy o zákazu biologických zbraní, která navazuje na Ženevský protokol z roku 1925¹³⁹, který omezoval použití plynu a biologických zbraní. Smlouva o zákazu biologických zbraní zavazuje rovněž smluvní strany k tomu, že nikdy nebudou vyvíjet, vyrábět, hromadit biologické zbraně a rovněž se zavazují svůj stávající arzenál nikomu nepředat, nýbrž ho zničit nebo převést na mírové účely.¹⁴⁰ Smlouva o zákazu biologických zbraních, ale především způsob, jakým je koncipovaná její úprava, se stala rovněž vzorem pro další mezinárodní smlouvy omezující použití určitých druhů zbraní. Mimo jiné vzorem byla i pro Úmluvu o chemických zbraních nebo Ottawskou úmluvu.¹⁴¹ Každopádně na rozdíl oproti prvně zmíněným jaderným zbraním, zde není

¹³⁴ Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci *Legality of the threat or use of nuclear weapons*, General List No. 95, ze dne 8. července 1996, ar. 105 C [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

¹³⁵ Tamtéž, ar. 105, E.

¹³⁶ Tamtéž, ar. 105, E.

¹³⁷ Treaty on the prohibition of nuclear weapons, ze dne 7. června 2017, čl. 1 odst. 1 pís. a)-g) [online]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-9&chapter=26&clang=en

¹³⁸ Tamtéž, čl. 4 odst. 1

¹³⁹ 96/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení, ze dne 9. července 1975, preambule

¹⁴⁰ Tamtéž, čl. 1-3

¹⁴¹ DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. s. 94, ar. 252, Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8E>

žádný prostor pro úvahy, nad závazností zákazu biologických a chemických zbraní. Jedná se o zákaz absolutní mající povahu obyčejového práva.¹⁴²

Jako poslední bych rád zmínil Úmluvu o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky z roku 1980 (pro potřeby této části dále jen „Úmluva“). Důvodem pro zařazení Úmluvy je její použitelnost na zbraně, které rozsahem svých účinků nedosahují na úroveň zbraní hromadného ničení. Z hlediska budoucího použití autonomních zbraňových systémů totiž považuji za pravděpodobnější jejich nasazení se záměrem činit menší škody než zbraně hromadného ničení. Pro úplnost uvedu, že za konvenční zbraně se považují zbraně, které nejsou chemické, biologické ani jaderné.¹⁴³ Zákazu či omezení určitého druhu konvenčních zbraní se v minulosti týkalo velké množství mezinárodních smluv, jako příklad můžeme uvést již výše zmíněné St. Petěrbuskou deklaraci zakazující výbušné střely lehčí než 400 gramů, Ottawskou úmluvu zakazující protipěchotní miny a dále třeba Úmluvu o kazetové munici, tuto munici zakazující.

Úmluva reaguje především na případy často používaných a nebezpečných zbraní, které se objevují v druhé půli 20. století, a které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky.¹⁴⁴ Nicméně, hlavní roli při omezení některých zbraní nenese sama Úmluva, která obsahuje pouze základní ustanovení o platnosti, přístupu k Úmluvě či výpovědi.¹⁴⁵ Hlavní roli hraje pět dodatkových protokolů k Úmluvě, které již obsahují konkrétní omezující pravidla. Protokoly se postupně týkají zbraní se střepinami nezjistitelnými rentgenovými paprsky¹⁴⁶, min a nástrah¹⁴⁷, zápalných zbraní¹⁴⁸, oslepujících laserových zbraní¹⁴⁹ a specifický protokol týkající se výbušných zbytků války.¹⁵⁰ Protokol I velmi stručně zakazuje používání zbraní, které jako primární účinek využívají střepiny, které jsou v lidském těle nezjistitelné rentgenovými paprsky. Protokol II se zaměřuje na zákaz min, nástrah a jiných prostředků, jejichž účinek spočívá v aktivaci, která nastává

¹⁴² DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. s. 94, ar. 253, Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>

¹⁴³ Terminologický slovník termínů a definic NATO, AAP-06, s. 77 [online] Dostupné z: <https://oos.army.cz/standardizace/terminologie/terminologicky-slovník-aap-06>

¹⁴⁴ ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. Mezinárodní humanitární právo. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, s.289

¹⁴⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, čl. 1 – 11.

¹⁴⁶ Protokol o nezjistitelných střepinách (Protokol I)

¹⁴⁷ Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (Protokol II)

¹⁴⁸ Protokol o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní (Protokol III)

¹⁴⁹ Protokol o oslepujících laserových zbraních (Protokol IV)

¹⁵⁰ Protokol o výbušných zbytcích války (Protokol V)

neočekávaně nebo v reakci na přiblížení osoby, vozidla nebo jiného předmětu nebo po uplynutí určité doby.¹⁵¹ Protokol II. rovněž klade důraz na povinnost stran válečného konfliktu zaznamenávat polohu minových polí a případně předávat informace o nich.¹⁵² Zákaz min a nástrah je především založen na obecném zákazu použití zbraní s nerozlišujícím účinkem.¹⁵³ Protokol III. je zaměřen na zákaz použití zápalných zbraní, které definuje jako zbraně, jejichž primárním účinkem je zapálení objektu nebo způsobení popálenin osobám působením ohně nebo tepla.¹⁵⁴ Protokol III. omezuje použití zápalných zbraní v situaci, kdy hrozí, že by zápalnou zbraní mohly být zasaženy civilisté nebo civilní objekty.¹⁵⁵ Protokol III. ovšem nevylučuje použití zápalných zbraní ve vztahu ke komбатantům a vojenským objektům, předpokladem zde samozřejmě bude soulad se základními pravidly mezinárodního humanitárního práva a fakt, že zápalná zbraň nezasáhne civilní obyvatelstvo ani objekty. Protokol IV. zakazuje použití laserových zbraní, které jsou sestavené výlučně za účelem nebo jedním z jejich účinků, bylo způsobení trvalého oslepnutí.¹⁵⁶ Pokud k oslepení dojde z důvodu náhodného nebo průvodního účinku během legitimního vojenského použití, není to v rozporu s Protokolem IV.¹⁵⁷ Protokoly III a IV jsou především zaměřeny na zákazy z důvodu způsobování nadměrného utrpení.

Z hlediska možné budoucí právní úpravy použití autonomních zbraňových systémů je vhodné zde nakonec zmínit čl. 8 odst. 2 Úmluvy, který stanovuje podmínky pro přijetí dalšího dodatkového protokolu, který by se týkal dalších konvenčních zbraní. Záměr zahrnout autonomní zbraňové systémy pod Úmluvu o zákazu některých konvenčních zbraní, pravděpodobně jako další dodatkový protokol, plyne z výstupu Konference smluvních stran této úmluvy. Zájem stran Úmluvy o problematiku autonomních zbraňových systémů můžeme sledovat do roku 2013, kdy bylo na konferenci v Ženevě rozhodnuto o svolání neformálního setkání expertů na problematiku autonomních zbraňových systémů, které by mělo za úkol posoudit soulad těchto zbraňových systémů s účelem a cíli Úmluvy.¹⁵⁸

¹⁵¹ Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (Protokol II), čl. 2 odst. 1-3

¹⁵² Tamtéž, čl. 7

¹⁵³ Tamtéž, čl. 3 odst. 3

¹⁵⁴ Protokol o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní (Protokol III), čl. 1 odst. 1

¹⁵⁵ Tamtéž, čl. 2

¹⁵⁶ Protokol o oslepujících laserových zbraních (Protokol IV), čl. 1

¹⁵⁷ Tamtéž, čl. 3

¹⁵⁸ Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, Final report [online], 2013 session, Geneva, 14-15 November 2013, ar. 32 Dostupné z:

<https://digitallibrary.un.org/record/3856236?ln=en&v=pdf>

4.4. Možná aplikace omezujících pravidel na autonomní zbraňové systémy

Na základě výše uvedených kritérií si lze odvodit odpověď na otázku, zda by autonomní zbraňové systémy mohly být zakázány jako takové. Z existujících zvláštních úprav zakazujících použití určitý druh zbraní, nelze zákaz vztáhnout na autonomní zbraňové systémy. Do budoucna by ale mohla úprava tímto způsobem (například jako nový dodatkový protokol k Úmluvě o zákazu některých konvenční zbraní) představovat vhodnou cestu k úpravě nebo zákazu autonomních zbraňových systémů. Pokud by tedy došlo ke vzniku a použití autonomních zbraňových systémů dříve, než by nějaká konkrétní úprava vznikla, musely by se případné otázky spojené s použitím autonomních zbraňových systémů posuzovat podle obecných omezujících pravidel. Hlavní otázkou by tedy bylo, jestli autonomní zbraňové systémy jsou schopné dostatečného rozlišování, nezpůsobují nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy nebo nepůsobí vážné škody na životním prostředí. Pro posouzení je dále vhodné si rozlišit, zda se o autonomii bavíme ve vztahu k druhu munice, kterou je zbraňový systém vybaven nebo o prostředku (dron, letadlo, ponorka), který určitý druh munice přepravuje. Ohledně charakteru munice, která by sama o sobě obsahovala sebelepší technologii schopnou rozlišovat vojenské cíle od civilních, ale jednalo by se například o chemickou zbraň, nemůže být sporu o rozporu takovéto autonomní munice se základními pravidly mezinárodního humanitárního práva a zákazu použití takové zbraně. S povahou munice a jejích účinků souvisejí spíše zákazy nadměrných zranění a zbytečných útrap a zákaz značných škod na životním prostředí. Větší roli bude hrát autonomie použitá v prostředku, který nese určitý zbraňový systém. U autonomního prostředku můžeme uvést i situaci, kdy nenesení žádný zbraňový systém a není tedy důvod pro posuzování jeho souladu s výše uvedenými pravidly. Ovšem budoucí praxi si představuji tak, že autonomními systémy budou vybavené prostředky, které budou mít možnost volby mezi různými zbraněmi, které už ovšem nebudou mít žádnou autonomii. Prvek, který se bude ve vazbě na autonomii prostředku, který slouží k přepravě munice, velice bedlivě pozorovat, je zákaz nerozlišujících útoků. Zákaz nerozlišujících útoků obsahuje dva dílčí zákazy: zákaz zbraní, které není možné zacílit na konkrétní vojenský objekt a nelze z jejího účinku nelze vyloučit civilisty a civilní objekty viz výše podkapitola 4.2.1. Ve vztahu k autonomii prostředku, který zbraň nese mi přijde nejdůležitější požadavek na to, aby takový prostředek byl schopný zaměřit se pouze na dovolené cíle. Na vývoj tohoto prvku by měla mít logicky zájem i strana používající autonomní systém. Bylo by pak už tedy pouze otázkou, jakou měrou a s jakou chybovostí by autonomní systém byl schopen rozlišit cíle legitimní cíle od cílů civilních. Kdyby rozlišovací schopnost systému byla mizivá, až nulová, byl by takový systém zcela jistě označen za zakázaný. Otázka ovšem vzniká v případě, kdy by systém byl schopný rozlišování, ale nebyl by zcela neomylný. Podle mého názoru

by takový systém neodporoval zákazu používání nerozlišujících zbraní za okolností, že je používán v prostředí, kde je ze své podstaty také minimalizováno riziko zasažení civilních cílů. Umím si představit, že systém nedisponující zcela neomylným softwarem (například s úspěšností 80%) pro rozlišování civilistů a komбатantů by mohl být nasazen k zabezpečení demilitarizovaného pásma, bez toho, aby porušil zákaz použití nerozlišujících zbraní. Oproti tomu v případě, že by stejný systém byl použit k hlídkování na území s častým výskytem civilistů, by byl zákaz použití nerozlišujících zbraně porušen.

4.5. Odpovědnost za protiprávní jednání autonomních zbraňových systémů

S výše probíranou otázkou, zda jsou autonomní zbraňové systémy způsobilé porušovat normy mezinárodního práva zcela logicky souvisí i vznik odpovědnosti za toto protiprávní chování.¹⁵⁹ Vznik případné odpovědnosti a tím i hrozba sankce je také základním stavebním kamenem pro jakýkoli právní systém. Nabízí se zde několik druhů odpovědnosti, a to individuální, odpovědnost nadřízeného, odpovědnost státu a odpovědnost výrobce zařízení.¹⁶⁰ Já se zaměřím ve svém výkladu na odpovědnost individuální a odpovědnost států. V případě existence plné autonomie u zbraňových systémů, by se mohla nabízet otázka, zda by se k samostatně uvažujícím zbraním nemělo přistupovat spíše jako ke komбатantům než jako k určitému druhu zbraně. Tyto úvahy mi ale nepříjdou příliš relevantní, jelikož dle mého názoru by v případě, že by existovala nějaká individuální odpovědnost autonomního zbraňového systému, tak by zde případné sankcionování samotného systému neměla žádný význam. Přičemž existence možnosti vzniku individuální odpovědnosti považuji za velice důležitý prvek při porušování norem mezinárodního humanitárního práva. Proto k autonomním zbraňovým systémům budu přistupovat jako ke speciálnímu druhu zbraně, z jejichž použití v rozporu s pravidly mezinárodního humanitárního práva může vzniknout odpovědnost konkrétním fyzickým osobám.

Podmínky pro vznik individuální odpovědnosti konkrétní osoby za porušení mezinárodního humanitárního práva shrnul Mezinárodní trestní tribunál ve věci Tadić. Požadované podmínky jsou následující: 1) čin musí závažně porušovat pravidla mezinárodního humanitárního práva, 2) porušené pravidlo musí mít obvyčejový charakter nebo plynout ze smlouvy, 3) porušované pravidlo chrání důležitou hodnotu a musí být porušeno závažně a konečně 4) porušení

¹⁵⁹ THOMPSON Chengeta. *Autonomous Weapon Systems and Modes of Responsibility in International Law* [online] 45 Denv. J. Int'l L. & Pol'y 1, 2016., s. 2 Dostupné z: <https://digitalcommons.du.edu/djilp/vol45/iss1/3/>

¹⁶⁰ Tamtéž

pravidla zakládá individuální trestní odpovědnost osoby, která pravidlo porušila.¹⁶¹ Pro určení konkrétního způsobu, kterým by autonomní zbraňové systémy mohly být použity ke spáchání válečných zločinů můžeme vycházet čl. 8 Římského statutu mezinárodního trestního soudu. Přičemž autonomní zbraňové systémy by měly asi hlavní využití při použití zakázaných prostředků nebo způsobů vedení bojů, například úmyslné vedení útoků proti civilním objektům, tedy objektům, které nejsou vojenskými cíli¹⁶² nebo používání jedu nebo otravných zbraní.¹⁶³ Přičemž spáchání činů uvedených v čl. 8 Římského statutu může založit buď individuální odpovědnost fyzické osoby¹⁶⁴ či osoby nadřízené.¹⁶⁵ Pro následující popis odpovědnosti státu za porušení pravidel mezinárodního humanitárního práva je vhodné ještě zmínit čl. 25 odst. 4 Římského statutu, který zajišťuje nedotknutelnost odpovědnosti individuální a státu podle mezinárodního práva.

Odpověď na otázku odpovědnosti států za použití autonomních zbraňových systémů v rozporu s pravidly mezinárodního humanitárního práva, je nutné založit na předpokladu, že v budoucnu vzniklé autonomní zbraňové systémy se stanou pevnou součástí ozbrojených sil daného státu. Za splnění tohoto předpokladu by nám problematiku přičitatelnosti protiprávního jednání státu řešil čl. 91 Dodatkového protokolu I, který stanovuje, že strana konfliktu, která poruší ustanovení Úmluv nebo Dodatkového protokolu I bude odpovědná za veškeré škody spáchané osobami příslušejícími k jejím ozbrojeným silám.¹⁶⁶ Na základě tohoto článku můžeme bez pochyby uvést, že pokud se budou autonomní zbraňové systémy jakkoli účastnit bojových akcí, které provádějí ozbrojené síly státu, ponese také tento stát odpovědnost za škody, které případně autonomní zbraňové systémy způsobí, včetně jednání porušujícího pravidla mezinárodního humanitárního práva. Argument, že strany nemohou odpovídat za jednání samostatně vyhodnocujícího systému nepovažuji v tomto případě jako validní. Naopak vědomí strany, že používá v ozbrojeném konfliktu ne zcela spolehlivou zbraň svědčí pro vznik odpovědnosti. Například nízká spolehlivost je jedním z důvodů zákazu použití kazetové munice, kdy strany tuto úmluvu uzavíraly, mimo jiné, se záměrem zvyšovat ochranu civilních obyvatel před účinky zbytků kazetové munice v prostředí po skončení konfliktu.¹⁶⁷

¹⁶¹ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) Appeals Chamber: Rozsudek ICTY Appeals Chamber, ve věci Prosecutor vs. Duško Tadić, ze dne 2. října 1995, sp. zn. IT-94-1-AR72 [online], ar. 94. Dostupné z: <https://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/icty-prosecutor-v-tadic-it-94-1-ar72-icty>

¹⁶² Římský statut Mezinárodního trestního soudu, čl. 8, pís. b) ii

¹⁶³ Tamtéž, pís. b) xvii

¹⁶⁴ Římský statut Mezinárodního trestního soudu, čl. 25

¹⁶⁵ Tamtéž, čl. 28

¹⁶⁶ Dodatkový protokol I, čl. 91

¹⁶⁷ 18/2012 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o kazetové munici ze dne 30. května 2008, preambule.

5. Závěr

Regulace autonomních zbraňových systémů je nutná především z toho důvodu, že se jedná o zbraně nevyzpytatelné povahy, jejichž neregulované použití na bojištích kteréhokoli konfliktu by mohlo napáchat velké množství škod způsobem, který by byl v rozporu s požadavky mezinárodního humanitárního práva. Především z důvodu možnosti provádět neustálé útoky na velké ploše, s možností napadání velkého množství individuálních cílů. Jednalo by se sice o útoky na konkrétní cíle, čímž by se značně omezily další škody na okolním prostředí, ovšem z hlediska té vlastnosti autonomních zbraní, že v budoucnu by byly schopné samostatně operovat a ničit i živé cíle plošně, bez lidské kontroly, považují jejich nebezpečnost, obdobnou jako u zbraní hromadného ničení. Při sestavování pravidel pro jejich regulaci by bylo vhodné zvolit model úpravy založené na sestavení nového dodatkového protokolu k již existující Úmluvě o zákazu některých konvenčních zbraní, který by stanovoval omezení spojená s použitím autonomních zbraňových systémů. Velký důraz by se při případné regulaci měl klást na precizní definice autonomie, k jejímž sestavení by šlo využít *restatementů*, které již existují v dnešní době ve velkém množství. Mělo by se jednat o kogentní úpravu s pouze omezeným počtem výjimek. Výjimky by, dle mého názoru, měly spočívat v použití autonomních zbraňových systémů pouze v případech, kdy by bylo možné vyloučit porušení všech aktuálních norem mezinárodního práva. Konkrétní výjimky by mohly spočívat kupříkladu pouze na výkonu obranné činnosti subjektů, které jsou obecně zapovězeny jako cíle bojových operací, například nemocnice, školy atd. Ovšem reálná funkčnost těchto hypotetických pravidel by samozřejmě závisela na ochotě subjektů mezinárodního práva (především států) na takové dohodě participovat a daná pravidla dodržovat.

6. Seznam použitých zdrojů

- 1) CATTON, L., Jeffrey. *Autonomous weapon systems: A brief survey of developmental, operational, legal, and ethical Issues*. Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press – 2015, 99 s. [online]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep11227?seq=1>
- 2) SCHARRE, Paul, HOROWITZ, C., Michael. Working paper. *An Introduction autonomy in weapon systems* – 13. února 2015, 23 s. [online] Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/reports/an-introduction-to-autonomy-in-weapon-systems>
- 3) *Saving the Good Guys with Auto GCAS Technology* [online]. Lockheedmartin.com. Dostupné z: <https://www.lockheedmartin.com/en-us/products/autogcas.html>
- 4) International Committee of the Red Cross. *Autonomous weapon systems. Implication of increasing autonomy in the critical functions of weapons – 2016 Expert meeting* [online]. International Committee of the Red Cross, 2016, 94 s. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/publication/4283-autonomous-weapons-systems>
- 5) Advisory Council on International Affairs / Advisory Committee on Issues of Public International Law. *Autonomous weapon systems. The need for meaningful human control – 2015* [online] Advisory Council on International Affairs 2.10.2015 54 s.. Dostupné z: <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2015/10/02/autonomous-weapon-systems>
- 6) SCHARRE, Paul. *Armáda strojů: autonomní zbraně a budoucnost války*. 1. vydání. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub), 2018, 535 s.
- 7) EČER, Bohuslav. *Vývoj a základy mezinárodního práva trestního: (se zvláštním zřetelem k československé účasti na potrestání zločinnů druhé světové války a zejména na přípravě, zřízení a díle Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku)*. Praha: V. Linhart, 1948. 216 s.
- 8) FERREIRA, Maria Isabel Aldinhas a kol. *A World with Robots: International Conference on Robot Ethics: ICRE 2015* [online] 1. vydání. Springer International Publishing AG, 2017. 240 s. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-46667-5>
- 9) DINSTEIN, Yoram *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. [online] Cambridge: Cambridge University Press, 3. vydání, 2016. 358 s. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/conduct-of-hostilities-under-the-law-of-international-armed-conflict/6F968AB75832E7A46CD4FEE7CA86BB8F>
- 10) Deklarace o zřeknutí se použití, v době války, výbušných projektilů pod 400 gramů váhy ze dne 29. prosince 1868, (St. Petersburg (Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868), [online] Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=568842C2B90F4A29C12563CD0051547C>

- 11) ASTROTH, Alexander. The Decline of Japanese Firearm Manufacturing and Proliferation in the Seventeenth Century In: The Age of Gunpowder - An Era of Technological, Tactical, Strategic, and Leadership Innovations [online] Emory Endeavors in History, Volume V. 2013, 227 s. Dostupné z: <http://history.emory.edu/home/undergraduate/endeavors-journal/volume-5.html>
- 12) Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů
- 13) 30/1947 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Chartě Organizace spojených národů a Statutu Mezinárodního soudního dvora, ze dne 16. ledna 1947
- 14) USAF Intelligence Targeting Guide. *AIR ROFCE PAMPHLET 14-210 Intelligence. 1. FEBRUARY 1998* [online]. fas.org, 189 s. Dostupné z: <https://irp.fas.org/doddir/usaf/afpam14210/part20.htm#page180>
- 15) JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčej a zásady humanitárního práva* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 20. července 2022]. 160 s. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/zasady-humanitarniho-prava>
- 16) ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2010, 536 s.
- 17) POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011, 533 s.
- 18) REEVES, Shane R., JOHNSON, William J., *Autonomous Weapons: Are You Sure These Are Killer Robots? Can We Talk About It?*, [online]. ARMY LAW. 2014; s. 29. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/1540957074/DA54FCA08594ECDPQ/1?accountid=16730>
- 19) MCFARLAND, Tim, 2020. Legal Background. In: *Autonomous Weapon Systems and the Law of Armed Conflict: Compatibility with International Humanitarian Law* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 8. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/autonomous-weapon-systems-and-the-law-of-armed-conflict/09BFF6BB5B88E34935678B5A0606A8A7>

- 20) 126/1929 Sb., Kelloggův pakt, ze dne 27. srpna 1928 [online]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4878/1/2/mezinarodni-umluva-c-126-1929-sb-kelloguv-pakt/mezinarodni-umluva-c-126-1929-sb-kelloguv-pakt>
- 21) International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) Appeals Chamber: Rozsudek ICTY Appeals Chamber, ve věci Prosecutor vs. Duško Tadić, ze dne 2. října 1995, sp. zn. IT-94-1-AR72 [online]. Dostupné z: <https://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/icty-prosecutor-v-tadic-it-94-1-ar72-icty>
- 22) Rezoluce Valného shromáždění OSN 2105 (XX), Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, ze dne 20.12.1965 [online]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/203463?ln=en>
- 23) FIRLEJ, Mikołaj and TAEIHAGH, Araz. Regulating Human Control Over Autonomous Systems, Forthcoming in Regulation and Governance [online], 20.června 2020, [cit. 7. února 2024]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3662526
- 24) Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, ze dne 12.listopadu 1948, [online]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2021692613/>
- 25) Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, ze dne 12. srpna 1949
- 26) Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, ze dne 12. srpna 1949
- 27) Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci, ze dne 12. srpna 1949
- 28) Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války, ze dne 12. srpna 1949
- 29) Terminologický slovník termínů a definic NATO, AAP-06, 326 s [online] Dostupné z: <https://oos.army.cz/standardizace/terminologie/terminologicky-slovník-aap-06>
- 30) Poradní rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Legality of the threat or use of nuclear weapons, Reports of Judgements, ADVISORY OPINIONS AND ORDERS General List No. 95, ze dne 8. července 1996, [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/95>

- 31) Treaty on the prohibition of nuclear weapons, ze dne 7. června 2017 [online]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-9&chapter=26&clang=en
- 32) 96/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení, ze dne 9. července 1975
- 33) PILLOUD, Claude, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI a Bruno ZIMMERMANN & International Committee Of The Red Cross. Commentary on the additional protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949 [online], Kluwer Academic Publishers, 1987, 1625 s, Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525357/>
- 34) Diplomatic Conference On The Reaffirmation And Development Of International Humanitarian Law Applicable In Armed Conflicts, and Switzerland. Bundesrat. Official records of the Diplomatic Conference on the Reaffirmation and Development of International Humanitarian Law Applicable in Armed Conflicts, Geneva -1977. Bern: Federal Political Dept, 1978, volume XV.,529 s. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2011525500/>
- 35) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky
- 36) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky. Protokol o nezjistitelných střepinách (Protokol I).
- 37) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky. Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (Protokol II)
- 38) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky. Protokol o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní (Protokol III)
- 39) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky. Protokol o oslepujících laserových zbraních (Protokol IV)

- 40) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, č. 21/1999 Sb., Úmluva o některých konvenčních zbraních, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky. Protokol o výbušných zbytcích války (Protokol V)
- 41) Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, Final report [online], 2013 session, Geneva, 14-15 November 2013. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/3856236?ln=en&v=pdf>
- 42) 18/2012 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o kazetové munici ze dne 30. května 2008.
- 43) 84/2009 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. července 1998.
- 44) THOMPSON Chengeta. Autonomous Weapon Systems and Modes of Responsibility in International Law [online] 45 Denv. J. Int'l L. & Pol'y 1, 2016. Dostupné z: <https://digitalcommons.du.edu/djilp/vol45/iss1/3/>
- 45) Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/3314, ze dne 14. prosince 1974, [online] Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>
- 46) Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/ES-11/1, ze dne 2. března 2022. [online] Dostupné z: https://documents.un.org/symbol-explorer?s=A/RES/ES-11/1&i=A/RES/ES-11/1_0582221
- 47) Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1816, ze dne 2. června 2008. [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/627953?v=pdf>
- 48) Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1308, ze dne 17. července 2000. [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/418823?v=pdf>
- 49) Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, S/RES/1296, ze dne 19. dubna 2000. [online] Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/412414?v=pdf>

50) Rezoluce Valného shromáždění, OSN A/RES/2625(XXV), Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations. ze dne 24. 10. 1970 [online]. Dostupné z:

<https://digitallibrary.un.org/record/202170?ln=en&v=pdf>

51) Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), ze dne 27. června 1986. [online].

Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/70>

52) SIMMA, Bruno; KHAN, Daniel-Erasmus; NOLTE, Georg; PAULUS, Andreas; WESSENDORF, Nikolai et al. (ed.). *The Charter of the United Nations: a commentary*. Volume I. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2012, 1236s.

7. Abstrakt

Práce pojednává o autonomních zbraňových systémech a jejich vztahu s mezinárodním právem. V rámci práce je věnována pozornost vysvětlení pojmu autonomie a popsání funkce autonomních zbraňových systémů. Vztah autonomních zbraňových systémů a mezinárodního humanitárního práva je popisována nejdříve z pohledu pravidel ius ad bellum. Dále jsou zmíněny i možnosti, jak by mohly autonomní zbraňové systémy porušovat pravidla ius ad bellum. Další oblastí, které se práce dotýká, je problematika použití specifických zbraní z pohledu mezinárodního práva a výklad o východiscích pro regulaci zbraní obecně.

Abstract

The thesis discusses autonomous weapon systems and their relationship with international law. Within the thesis, attention is paid to explaining the concept of autonomy and describing the function of autonomous weapon systems. The relationship of autonomous weapon systems and international humanitarian law is described first from the perspective of the rules of ius ad bellum. Furthermore, the possibilities of how autonomous weapon systems could violate the rules of ius ad bellum are also mentioned. Another area that the thesis touches on is the issue of the use of specific weapons from the perspective of international law and the interpretation of the starting points for arms regulation in general.

8. Klíčová slova

Klíčová slova

Autonomní zbraňový systém, autonomie, mezinárodní humanitární právo, ius ad bellum

Key words

Autonomous weapon system, autonomy, international humanitarian law, ius ad bellum